

Эхэ хайхан нутагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгдэ
арадай
газетэ

1995

СЕНТЯБРЬ

14

Намарай хин
хүүх бишн
барын 20
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№173 (19267)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Гүрэнэй Дүүмын хунгалта угтуулан

үшөө бии. Уридшалан энээн
тушаа хэлэхэ аргагүйб. Иимэ
кандидатуранууд тухай
хайсахан бодож үзэхэ хэрэгтэй.

— Энэ хунгалтада
коммунистууд ба ЛДПР-
эйхидэй иалта туйлажа, засаг
бариха тушаань Москвагай
журналистууд олоор
бэшэдэгшье, хэлэдэгшье байна.

— Уггэрхэн хунгалтааа
хойшо господин Жириновский
нэрэ хүндээ бээр унаа. Энэ
ерэхэ хунгалта соо тэрэндэ
дуугаа үгэһэн олохон хунгалтад
коммунистуудта, "Наш дом
Россия" нэгэдэдэ, Аграрна
партида дуугаа үгэхэ гэжэ би
ханаха байнаб.

ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ЭХИН

Республикын Гадаадын
экономическа харилсаа
холбоонуудай министерствын
үүсхэлээр худалдаа наймаанай
харилсаа холбоо дэмжэлгын
конференци Улаан-Үдэдэ
үнгэрбэ.

Конференцийн хүдэлмэридэ
ФРГ-гэй олзын хэрэг
эрхилэгшэдэй бүлэг хабаадалсаа.
Республикын Гадаадын
экономическа харилсаа
холбооны министр В. А. Иванов
үгэ хэлэхэдэ, Германийтай
худалдаа наймаанай хуви бүхы эд
бараанай эрьсын оройдоол 1,5
процент болодогшье наа,
саашаа, жэшээнь, худөө ажлын
продукци буйлуулха, хадагалха
талаар хамтын үйлдбэри
эмхидхэхэдэ таатай арга
боломжонууд бии гэжэ тэмдэглэ.

ФРГ-гэй делегацие
толгойлогшо, Экономикын
министерствын таһагай директор
П. Лоренц Россин регионуудтай
нягта холбоо тогтоохо аргын бии
болоһон ушары тэмдэглэ. Немец
бизнесэй томо-томо
предприятинуудтай харилсаа
холбоо тогтоохы оролдонгүй,
харин дунда зэргын болон жэжэ,
жэшээнь, эдэз хоолой зүйлнүүды,
модо болбосоруулгын
предприятинуудтай хамтын
үйлдбэри байгуулбал дээрэ гэжэ
ханамжалхан байна.

Буряад Республикын
Президент А. В. Потапов немец
делегацийн гэшүүдтэй уулзаба. П.
Лоренц Германийн
бизнесменүүдэй Буряад
Республикада ехэ анхарал
хандуулжа байһан тухай
мэдүүлэ. Гадаадын худалдаа
наймаанай мэдээсэлэй
федеральна бюросы Москвагай
таһагай түрүүлэгшэ Х. Ф. Рувве
республикын экономическа
байдал тухай үнэн зүб мэдээсэлэй
шухала удхатай байһые онсо
тэмдэглэ. Тишээд Буряад орондо
инвестици дамжуулха асуудалы
шиидхэхын тула мунгөөр
яадаһан үйлдбэринүүд тухай
мэдээсэл бэлдэхы
Правительстве гуйба.

Президент А. В. Потапов манай
республикагай нягта харилсаа
холбоо тогтоохо талаар немец
бизнесменүүдэй эдэхи үүсхэлы
үндэрөөр сэгнэбэ. Республикын
талааа бэлүүлэгдэхэ алхамууд
тухай мэдээсэлэ. Москвада
үнгэрэгдэхэ Буряад ороной
үдэрнүүдэй оршондо
республикада үйлдбэрилэгдэг
эд бараанай выставкэ, дэлгүүрэй
оршондо республикын социально-
экономическа хүгжэлтын
программатый танилсуулга
эмхидхэгдэхээр хараалагдана.

Буряад Республикын
Правительствын Түрүүлэгшын
орлогшо А. П. Табалаев, гадаадын
экономическа харилсаанай
министр В. А. Иванов уулзалгада
хабаадаба.

Буряад Республикын
Президентын болон
Правительствын хэлбэлэй
албан.

"БОДОЛТОЙ ШИИДХЭБЭРИ АБАГТЫ!"

ехэл муутаар нүлөөлөө. Байгша
оной декабрийн 17-до шэнэ
хунгалта үнгэргэгдэхэнь.
Ерээдүйн Гүрэнэй Дүүмын
бүридэлһөө ехэхэн юумэн
дулдыдаха байна. Үгэ хэлэхэ,
үйлдбэри эрхилэлгэдэ, дуратай
эд бараагаар дэлгүүрээ дүүргэхэ,
экономическа талаар ургалта
туйлаха эрхэнүүд үлэхэ гэшэ
гү? Энэ хунгалтааа үхи
хүүгэдэймнай хуви заяан
дулдыдаха ёһотой. Манай
үхибүүд хураха гү, али дайнда
мордохо гү? Декабрь харын
хунгалта манай ороной хуви
заяае баһал шийдхэлсэхэ
ушартай болоно. Бидэ
хэзээдэшье худалаар
хэлээгүйбди. Юу хэжэ
шадахабиди, тэрэнэ найдуулаа
хэмди. Бидэ ерээдүйн Россин
түлөө оролдохобди. Харин
таанар бодолтой зүб
шиидхэбэри абажа, болохотой
кандидадууды Гүрэнэй Дүүмэдэ
хунгалты! гэжэ тэрэ эндэ
суглаагшадые урьалһан байна.

Элдэбын асуудалнуудта
харюу үгтөө. Жэшээлхэдэ, 1996
ондо болохо Президентын
хунгалтада Б. Ельцинэй түлөө
дуугаа үгэхэ гүт? — гэжэ
хурахадань, тэрэ болотор
юунэй, ямар хубилаатын болохо
байһаниинь үшөө мэдэгдэнгүй.
Түрүүн Гүрэнэй Дүүмын
депутатуудые хунгаха
хунгалтааа эмхитэйгээр

үнгэргэе, хүүдэнь хараңа
бээбди, гэжэ нэгэдэлэй
түрүүлэгшэ харюу үгэһэн байна.
Энэ уулзалгы Буряад
Республикын Арадай Хуралай
Түрүүлэгшэ М. И. Семенов
хүтэлбэрилөө.

Удаань республикын олондо
мэдээсэл тараадаг
хэрэгсэлнүүдэй журналистууд
Е. Т. Гайдартай пресс-
конференци үнгэргэбэ.

— Мүнөө жэлэй хунгалтын
ямараар үнгэргэгдэхэ байһанда
"Демократический выбор
России" нэгэдэлэйхид
уридшалан ямар сэгнэлтэ үгэхэ
аргатайб?

— Ехэл орёо, хүндэхэн
хунгалта болохоор хүлээгдэнэ.
Та бүгэдэнэй хунгалтада
ямараар хабаадаһанһаатнай
бүхы юумэн сэхэ дулдыдаха
байна. Мэргэжэлтэй, түрүү
үзэлтэй залуу хүнүүд энэ
хунгалтада хабаадалсангүй
үлэжэ болохонь. Энэ эгээл орёо
асуудал. Уггэрхэн, үтэлһэн улад
ерэжэ, мэргэжэлгүй хүнүүдтэ
дуугаа үгэнэ аа гү гэжэ бидэ
ехэл айнабди.

— Ерэхэ жэлэй Президентын
тушаалда Сергей Ковалёвы
кандидааар дэбжүүлэгдэхэнь
гэжэ Россин зарим газетэнүүд
бэшлээ. Тэрэнь хайшааб? Энэ
кандидатурые Тадамжэхэ байна
гүт?

— Президентые хунгалтар сар

— Танай хүтэлбэрилдэг
нэгэдэл "Наш дом Россия"
нэгэдэлтэй суг хамта бүхы
хүснүүдээ эмхидхэн ябуулха
байна гү?

— Үгы, бидэ тэдэнэртэй
гансал хоорондоо
харилсаатайгаар ажалаа
ябуулабди.

— Та уран гоёор үгэ хэлэжэ,
шагнагшадай зүрхэ сэдхэл
буяадаг байнат. Харин
Жириновский зоние үгэдөө
"ногтоодог" гэжэ ханадагби.

— Би өөрөө политик
байгаагүй хүм. Эрдэмтэн болоно
гээшэ аабзаб. Правительствата
намайе мэргэжэлтэн-
профессионал гэжэ урижа
асархадань, эндэ хүдэлдэг
болоходоо, политика мэдэнгүй
байхын аргагүй болоо. Хүн
зоной ойлгохоор, тэдэниие
үнэншүүлхээр үгэ хэлэхы
оролдогшоб. Жириновский
үнэхөөрөөшье, гоёор үгэ хэлэжэ
шададаг.

— Хэды хэлэнүүды
мэдэдэгбта?

— Ород, англи, француз,
испан, хорват хэлэнүүды
мэдэдэгби.

Пресс-конференцидэ Е. Т.
Гайдартай суг хамта ябаһан
запасай генерал-полковник Е.
А. Воробьёв журналистуудай
асуудалда баһал харюусаа.

А. ДОНДОВ.

САГАЙ УЛАРИЛ ЯМАР БАЙХАБ?

Республика доторнай
хэрюун, хүйтэн үдэрнүүд
үзэгдэжэ, хура бороо ороһон,
халхилһан байха юм. Энэмнай
Хойто Мүльһэтэдалайһаа хүйтэн
уларил ерэбэ гэшэ. Зарим
үдэрнүүдтэ хура бороогой
ороходо, үндэр хада уулануудта
нойтон саһан ороһон, секундн
15-20 метр хүсэтэйгөөр
халхилһан, хойто аймагуудта 1-
2 градус хүйтэн болоһон байгаа.
Эдэ үдэрнүүдтэ республикын
нутаг нугануудта дулааржа
эхилбэ Тиин урда, баруун-урда,
түбэй аймагуудта үдэртөө 20-25,

бусад газарнуудта 20-23 градус
дулаан болохо зэргэтэй. Дунда
Азиһаа ерэхэн дулаан уларилай
үдэрнүүдтэ илангаяа суббота,
воскресенидэ халуун үдэрнүүд
болохоор багсаагдана. Энэл үдэ
огородой эдэз, хартгабхаяа
малтажа абахадатнай, эгээл
таарамжатай байха.

Удаадахи гэхэ гү, али
сентябрийн 18-һаа эхилээд сагай
уларил дахинаа муудажэ, хаа
хаанагүй шинг нойтон орохоор,
хүйтэрхөөр, халхилһаар
хүлээгдэнэ.

Ц. ЖАЛСАНОВА.

ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАБА

Республикын финансын
уудата олон жэлэй
аша үрэтэйгөөр
хандууланайн түлөө Буряад
Республикын Президент 1995

сентябрийн 11-нэй
Мунгөөр Чимит Вампилович
Буряад Республикын
грамотаар шагнаба.

барилгын
хандууланайн түлөө Буряад
Республикын Президент 1995
сентябрийн 11-нэй
акционернэ
хлебозавод № 3"

бүлгэмэй үйлдбэрийн начальник
Галина Георгиевна Капустинае
Буряад Республикын Хүндэлэлэй
грамотаар шагнаа.

Ниитын болон гүрэнэй
зургаануудта удаан сар соо
оролдосотой бэрхээр
ажаллаһанайнгаа түлөө Буряад
Республикын Президентын 1995
оной сентябрийн 11-нэй
Зарлигаар хүн зоние ажалаар
хунгаха талаар Яруулын аймагай
түбэй директор Матвей
Ользонович Орбодоев Буряад
Республикын Хүндэлэлэй
грамотаар шагнадаба.

1994 ОНОЙ ИЮЛЬ НЭЭ 1995 ОНОЙ АВГУСТ БОЛОТОР БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭНЭН ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.СЕМЁНОВОЙ элүхэлхээ

Хүндэтэ депутатууд!

Бидэнэй, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай, нэгдэхэ сессидээ сугларханһаамнай хойшо жэлһээ халта үлүүхэн саг үнгэрөө. Тиин мүнөө үнгэрһэн жэл соо хэһэн хүдэлмэрингөө үрэ дүнгүүдые шэнжэлжэ үзэхэ ёһотой болоод байнабди.

Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ ушар баримтануудые тэмдэглэхэ шухала гэжэ тоолоноб:

—нэгдэхээр, республикын Арадай Хурал Буряад ороной шэнэ Конституцитай зохидуулан, урдын Верховно Советтэй сасуулбал, республикын засагай түлөөлэгшэ тон шэнэ зургаан болоно бшуу. Гүрэнэй засагай зургаан хадаа Арадай Хурал засагай бусад халаануудһаа дудьданги бэшэ, бээ даанхай байһан дээрһээ Конституцияр хараалагдаһан эрхэ түлөөлэгшэ үдэйнгээ хэмжээгээр али бүхы асуудалнуудые шийдхэхэ аргатай. Манай республикын ажал хэрэгүүдэй, байдалай түлөө айхабтар ехэ харюусалга Арадай Хуралай депутатуудта даалгаданхай. Имагтад хунгагшадангаа урда, Буряад ороной бүхы хүн зоной урда энэ харюусалгаяа мэдэржэ, хүдэлмэрингөө түхэл маягые, шэнжэ шанарые тодорхойлохэ ёһотойбди;

—хоёрдохээр, республикын хүн бүхэндэ тогтууритай хайн, хүгжэлтэ түгэс эрхэ байдал зохёохын тула экономика, социальна болон политическэ хүгжэлтын Хуулиин Үндэһэ хуури болохо республикын Хуули ёһонуудые зохёожо абаха гэшэ республикын Парламентын гол зорилго мүн. Энэмнай айхабтар орёо зорилго болоно, гэбэшье хүн зоной, хунгагшадангаа аша туһада ажаллаха байһанаа ойгожо, тэрэниие нэрэтэй түрэтэйгоор бэелүүлхэ уялгатайбди.

Арадай Хуралай хүдэлмэри Арадай Хуралаар баталагдаг хахад жэлэй түсэбэй Хуулиин проекттэй, Арадай Хуралай Советээр баталагдаг эмхидхэлэй хэмжээ ябуулгануудай түсэбтэй зохидуулан бэелүүлэгдэдэг.

Үнгэрһэн жэлэй туршада Арадай Хурал 5 сессидээрээ 140 асуудал, тэрэ тоодо 29 Хуулиин проектнүүдые хаража үзөө. Гадна республикын Правительствын, Конституционно Сүүдэй бүридэлнүүд, Национальна банкын, республиканска газетэнүүдэй хүтэлбэрлэгшэд баталагдаһан, шухала политическэ асуудалнуудаар хэдэн хандалга абтаһан, захиргаанай-ньютагай шэнжэтэй, Россин Федерациин Федеральна Суглаанда Арадай Хуралай Хуули гаргалгын үүсхэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн

байгаа. Зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар 138 тогтоол абтаа.

Арадай Хуралай хаража үзэһэн 29 Хуулиин проектнүүдэй 23-ниинь баталагдан абтажа, эдэнэй 20-донь Президент гараа табижа, баталһан байна. Эдэ Хуулинуудай хахадһаа олонхын республика дотор социальна ба экономическа байдалые гуримшуула, 6 актнй гүрэнэй засагай зургаануудай ажал ябуулгыг тодорхойло, 4-ниинь Хуули ёһо болон ниитын аюулгүй байдал бэхжүүлгэдэ нүлөөлнэ.

"1995 оной Буряад Республикын социально-экономическа байдалай багсаамжалга тухай" асуудал Арадай Хуралай дүрбэдэхэ сессидээр зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Удаань депутатуудай шүүмжэлхы ажаглалтануудые, дурадхалнуудые хараада абажа, Правительство энэ багсаамжалгыг заһаһан байгаа.

Байгша оной эхиндэ Президенттэй зүбшэн хэлсэжэ, хэдэн Хуулиин проектнүүдээр хамтын хүдэлмэрийн бүлэгүүдые байгуулаа һэмди. Эдэ бүгэдын ашаар тус проектнүүдэй шанар нилээд хайжаруулагдаа.

Арадай Хуралай комитедүүдэй заседанинууд дээрэ Хуулиин проектнүүдые статья статьягаарн зүбшэн хэлсэлгэ заншажа байнхай. Энэнь ашатай туһатай байна. Эдэ бүгэдын ашаар сессинүүд дээрэ Хуулиин проектнүүдэй орёо хүшэр, үндэһэн шухала статьянуудта гол анхаралаа хандуулаха арга олдоно бшуу. Тиихэдэ Хуулиин проектнүүдые ньотаг ньотагуудта, Парламент дээрэ зүбшэн хэлсэлгэ мүн лэ заншалта болонхой. Жэшэнь, 1995 оной республикын бюджет тухай Хуулиин проектын бэлдэгдэжэ байха үедэ Бюджетэй, налогуудай, финансын ба банкнуудай талаар комитет депутатуудай хабаадалгатайгаар 5 аймагта, Улаан-Үдэ хотодо ньотагай бюджетүүдые бүридүүлгэ нарицааршэнжэлэгдэһэн байгаа.

Бюджет тухай Хуулиин проектын шууд сэхээр бэлдэгдэжэ байха үедэ жэлэй бюджетые байгша оной эхиндэ бүтэмжэтэй хайнаар зүбшэн хэлсэжэ, баталан абаха арга олдобо.

Ньютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлэгэ тухай Хуулиин проектые бэлдэхэ үедэ мүн лэ иимэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Арадай Хуралай гурбадахи сессидээр (март харада) энэ хүдэлмэрийн эхинэй табидаһыёе ханана ёһотойт. Удаань Хуулиин проект тушаа үнгэргэгдэһэн Парламентска зүбшэлгэнүүдтэ аймагуудай, хотонуудай, правительственна зургаануудай, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд үргэнөөр хабаадуулагдаа һэн. Ньютагай өөһэдыгөө

хүтэлбэрлэхэ талаар Гүрэнэй Дүүмын комитедтэ тус Хуулиин проект хэлсэгдэһэн байгаа.

Арадай Хуралай депутатуудай бүридэлэй гурбанай хоёр хубиин республикын Хуули гаргалгын зургаанда түрүүшынхээ хунгагданыёе хараада, абаха шухала. Тиимэһээ Арадай Хуралай Советэй шийдхэбээрээр Арадай Хуралай ажал ябуулгын Хуули гаргалгын үндэһэ хуурийн, бюджетүүдые бүридүүлгын, ньотагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын, налогой гуримай, бюджеттэ ородоггүй жасануудай асуудалнуудаар депутатуудтай 5 семинар үнгэргэгдөө.

Хуулиин проектнүүдые зохёохо талаар зарим тэдэ дүй дүршэлтэй болобошье, энэ талаар бүхы юмэн жэгдэ хайн, гурим журамтай гэжэ яашье хэлэжэ шадахагүй байнаб. Хүдэлмэрийн ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар горитой нөөсөнүүд би байна гэжэ хэлэхэ шухала. Тиихэдэ Россин Федерациин бусад ньотагуудай, Федеральна Суглаанай палатануудай, Хуули гаргалгын зургаануудай дүй дүршэлые хэрэглэжэ, ажал ябуулгана баяжуулхые оролдонобди.

Хуулиин проектнүүдэй шанарые хайжаруулгада гол анхаралаа хандуулаха шухала. Энэ хүдэлмэридэ голодоһо гаргажа яашье болохогүй. Арадай Хуралай баталан абаһанай һүүлээр зарим Хуулинуудта республикын Президентын гараа табяагүй байһыень ханана ёһотойт. Гол түлэб зарим статьянуудай юридическэ үндэһэ хуури муутай, мохоо молхи найруулгатай байна гэжэ эдэ баримтануудые шэнжэлгэ элрхэйлэн харуулаа. Эдэ бүгэдые усадхан зайсуулаха аргатай байгаабди. Юрэдөөл, баталагдан абтаһан Хуулинуудай текст дээрэ комитедүүд, нэн түрүүн Хуули гаргадаг комитет, аппаратай Хуули гаргалгын управлени улам эршэмтэйгээр, үсэд нэтрүүгээр хүдэлхэ ёһотой. Хуулиин проектнүүдые хаража үзэлгээ нилээд хайжаруулаха шухала.

Экспертно-шэнжэлэлгын түбэй зарим гэшүүд мүнөө дээрээ комитедүүдэй хаа-яа үгэһэн даалгабаринуудые дүүргэһэн. Республика доторхи, аймагууд болон хотонуудтахи экономика, социальна, этнополитическэ байдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ материалнуудаар депутатуудые түгэс хайнаар хангаха тиимэ түбгүй байнабди. Эндэ республикымнай эрдэмэй, соёлой, хуралсалай мэргэжэлтэд горитой туһа хүргэхэ ёһотой. Эдэ бүгэдые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула манай республикын болон обществын ажабайдалай, ажал ябуулгын гол шухала асуудалнуудаар Арадай

Хуралай хараа бодолые тодорхойлохэ үндэһэ хуури олгохо шухала. Ушар иимэһээ ёһотойл шэнжэлхы түбые эмхидхэн байгуулхын тула мүнгэ зөөри олохо, энэ хүдэлмэридэ гүнзэгы эрдэмтэй мэргэжэлтэдые, хүнүүдые хабаадуулаха хэрэгтэй.

Жэлэй дүүрэтэр Хуули гаргалгын хүдэлмэрийн программатай танил байгаа ёһотойт. Энэ хүдэлмэрийн үргэн ехэ, орёо хүшэр. Республикын Парламентын манай Буряад ороной хүн зондо ашатай туһатай, шухала хэрэгтэй Хуулинуудые баталан абахыень депутатууд хүсэнэ бшуу.

Хүндэтэ депутатууд! "Буряад Республикын Арадай Хурал тухай" Хуулиин 134-дехи статьятай зохидуулан, Арадай Хуралай комитедүүд сессинүүдэй хоорондо Парламентын, депутатуудай бэелүүлхэ ажал ябуулгые эмхидхэхэ, Хуулиин актуудай проектнүүдые зохёохо талаар тодорхой хүдэлмэри хэжэ байнхай.

Бюджетэй, налогой, финансын болон банкнуудай талаар Комитедэй хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэхэ зуураа, республиканска болон ньотагай бюджетүүдэй, бюджетүүдхээ гадуур жасануудай, налогово политикын, финансын асуудалнуудаар Арадай Хуралай депутатуудай үзэл бодол бүридүүлхэ талаар гүнзэгы удхатай хүдэлмэри тус комитет ябуулаа гэжэ онсолон тэмдэглэгдээ.

Комитедэй хүтэлбэрлэгшэд Комитедэй мэдэлдэ байһан асуудалнуудаар республикын Правительствын зүблөөнүүдтэ, Финансын министерствын коллегийн, Гүрэнэй налогой инспекцийн хүдэлмэридэ, банкнуудай советүүдэй болон правленийүүдэй зүблөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Арадай Хуралай зүбшэн хэлсэһэн, хаража үзэһэн табан хуулиие зохёон бэлдэлгын түлөө тус комитет харюусаа.

Промышленна болон аграрна сектортэ экономика политикын, байгааалиин нөөсөнүүдые хэрэглэлгын, экологи болон худалдаа наймаанай талаар комитет жэлэй туршада республикын экономикын халбаринуудые хуули ёһоной документнүүдээр хангаха талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулжа, 15 хуулиин проект зохёон бэлдээ. Гадна федеральна болон республиканска зөөрийн объектнүүдые үмсэлэлгын түсбүүдые электрын элшэ хүсөнэй тарифууд тушаа асуудалнуудые саг үргэлжэ хаража үзэдэг.

Социальна политикын талаар комитет өөрын мэдэлдэ байһан бүхы асуудалнуудые анхаралтайгаар хаража үзэдэг

гээшэ. Шухала хэмжээ болохо парламент шагналануудай, хэлсэлгэнүүдэй үнгэргэ үүсхэгшэ болоһон гэжэ комитет тухай тэмдэглэе. Үхибүүд болон залуушуу республикын хуули бэелүүлгын асуудалнй түрүүшын шагна зориулагдаа һэн.

1994 оной хутасаа соо Буряад Республикын хүн зон социальна талаһаа хамгаа республиканска программа бэелүүлгын дүнгүүдые үзөөд, социальна политика талаар комитет байгша оной программа бүрихдэхэ та хүдэлмэридэ эдэбхитэй хабаадаһан байна.

Республикын Гүрэнэй зохёохо талаар эмхидхэн хүдэлмэридэ социальна политикын талаар комитет эдэбхитэйгээр хабаадаа тэмдэглэлтэй. Уласхоорон болон региональна холбоо үндэһэтэнэй асуудалнй ниитын эмхинүүдэй боло шажан мүргэлэй нэгдэлүүд хэрэгүүдэй талаар комитет Арадай Хуралай олонийтэ мэдээсэл хэрэг элнүүдтэй, эмхинүүдтэй, шажан мүргэ нэгдэлнүүдтэй болон үндэһэтэнэй-соёлой түбүүд ажал ябуулгые шэглэе гуримшуулаха талаар түбүүд хүдэлмэри ябуулжа байда. Манай дэбисхэр дээр байгуулагдаһан конфессинүүд хүтэлбэрлэгшэ хабаадалгатай гэрээ үнгэргэгдэһэн семинар депутатуудга хонирхогдохоо гадна түбүүд байгаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Баунтын аймат эвенкүүдэй асуудалнууд нүүдэл зүблөөн үнгэргэгдэһэнэй һууд комитет эвенк яһатан гүрэнэй зүгһөө дэмжэхэ тэдэнэй статус тухай, национальн-территориаль эмхинүүдые байгуулаха хуули ёһо зохёон бэлдэхэ тала хүдэлмэри ябуулжа эхилээ.

Эрхүүгэй болон Шэнь областьнуудай, Агын Усть-Ордын Буряад автономито округуудай хуули гаргалгын суглаанууд парламентнууд хоорондо холбоо барисаа тогтоохотой комитедтэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Комитет хабаадалгатайгаар Буряад Республикын Герб, Буряад Республикын Гүрэнэй шагналанууд тухай хуули зохёогдожо, баталан абтаа.

Гүрэнэй байгууламжын ньотагай өөһэдыгөө хүтэлбэрлгын, хуули гаргалгын талаар комитет 16 хуулиин проект болон бусад норматив хуули ёһоной актууды зохёолгодо хабаадаа. Арадай Хурал тэдэнэй 12-ень баталан абаһан байна.

Адууна малда - элбэг тэжээл

АРГА БОЛОМЖЫЕ БУ АЛДАЯЛ

Хүдөө ажахын
шэнжлэл

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй хура бороо орожо, гансата хүйтэн болоод, хүннндөө хяруу унаад, намарай ольбоной амин яһалаал үзэгдөөдхибэ. Иигэһээр үдэр хоногой үнгэрхэ бүри хээрын сабшалангуудай ногоой хагдаржа, таримал ургамалнуудшые набша шэмэ шүүһээ гээжэ эхилхэнэ.

Тиимэһээ республикымнай ажахынууд энэ үедэ тэжээл бэлэдхэлгээ хэр ябуулжа, үбһэ, сенаж, силосэй нөөсые хэр ехэ болгожо байнаб? Энэ талаар тэдэнэр хараалхан түсбөө дүүргэжэ шадахань гү, али үгы гү? Үбһэ хуряалга, бусад тэжээл бэлэдхэлгэ зогсоогдохохоёо байгаагүй юм бээ гэжэ хүдөө ажахыда, илангаяа мал ажалда хабаатай хүнүүдэй ханаата болохонь ойлгосотой.

Үнгэрэгшэ долоон хоного хура бороотой байжа, тэжээл бэлэдхэлгэ илангаяа үбһэ хуряалга дээрэ биратай ехэ юумэ хэжэ шадаагүй гэжэ эндэ толилогдоһон тоо мэдээнһээ харагдана. Сентябрьин 1-һээ 8

болотор бүхы дээрэ 14,6 мянган тонно үбһэн бэлэдхэлгээ гэхэ гү, али энээнһээ урдахи долоон хоногуудайхида орходоо, хуряалгын бага үбһэн абтаа. Һүүлэй мэдээгээр республика соо бүхыдөө 162.160 тонно үбһэн хүрилгдөөд байна гэхэ гү, али абтахаар хараалагдаһан тэжээлэй хахадһаа тээ ехэнэ лэ нөөсэлэгдэб. Нёдондо энэ үедэ оройдоол 127.872 тонно (мүнөөнэйхиһөө 30 гара мянган тонноор бага) үбһэнэй абтаад байгааһые хаань, энээгээр һамаагаа амарха аргагүй. Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой-министерствэдэ согсологдоһон тоо мэдээнэй ёһоор, аймагуудта бүхыдөө 140 гара мянган гектар газарай ногоон үшөө сабшагдаагүй хагдаржа һууна бшуу. Мухар-Шэбэрэй, Ахын, Сэлэнгын, Хөвсгөл-Байгалай, Хяагтын, Баргажанай аймагуудта ехэхэн сабшалангын сабшагдаагүй

үлэхээ байна.

Энээн дээрэһээ үбһэ сабшалга, хуряалга иигээд түгсэхгэдхэнэ гэхэ аргагүй. Сабшалан дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри хаа хаанагүй бии. Мүн баһа хээрын ногоон үшөө ехэ хагдараагүй, яһала шэмэтэй хүхэбтэр зандаа байна ха юм. Эгээл тиимэһээ Хэжэнгын аймагайхид сабшахаар хараалхан 23,4 мянган гектар газарай ногоо хуу сабшаад, 16,7 мянган тонно үбһэ хүрилжэ, түсэбөө үлүүлэн дүүргээд байбашые, энэ хүдэлмэриее зогсооногүй.

Диилэнхи олон аймагуудай ажахынуудта сенаж, илангаяа силос даралга ханаһанда хүрэмөөр урагшаа ябанагүй. Хэрбээ үнгэрһэн жэлдэ энэ үедэ 101,5 мянган тонно сенаж, 210,9 мянган тоцно силос дарагдаад байгаа һаа, мүнөө оройдоол 74,3 мянган тонно сенаж, 153,4 мянган тонно силос нөөсэлэгдөө. Энэ сасуулбари байгша ондо шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгын тон бирагүйгөөр ябуулагдажа байһаниие гэршэлнэ. Үнэндөө, олонхи аймагуудта сенаж, силос ехээр дараха арга боломжо гүйсэд бии. Таримал ургамалнуудай ургасашые муу бэшэ. Имагтал зарим аймагуудай ажахынууд энэ хүдэлмэриее оройтожо эхилээд, мүнөө болоходо тарьяа хадалга, хуряалгын үедэ машина, техникээр үсөөдөжэ, сенаж, силос даралгые эршэмтэйгээр ябуулха аргагүйдэнэ.

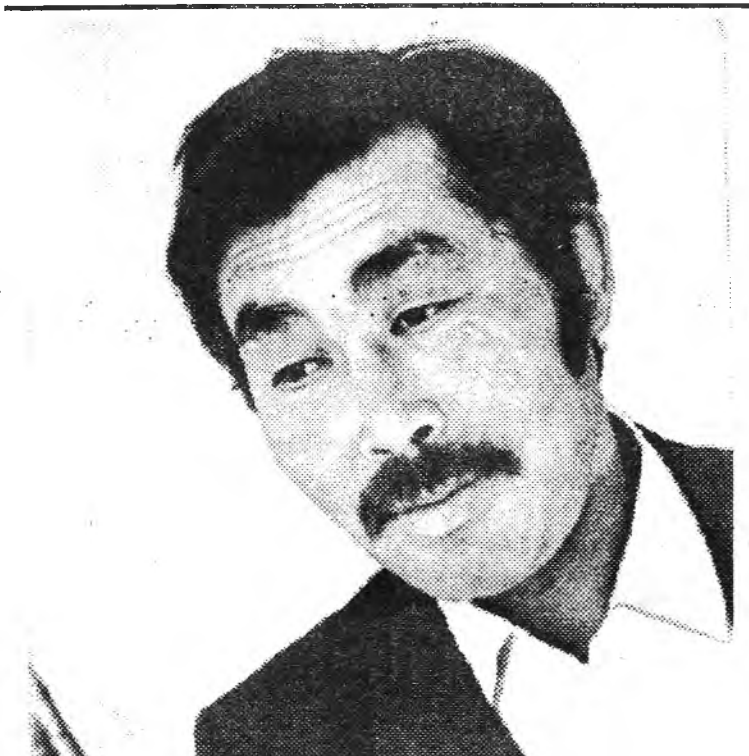
Тарья хуряалгатай зэргэ баһа тэжээл бэлэдхэлгэ багтай болоод, бэрхэтэй байдалда орооһые һаа, ажахынууд энэ хүдэлмэриее яашы зогсоохо ёһогүй гэжэ дахин дабталтай. Байгша ондо диилэнхи олон аймагуудта тэжээл ехээр нөөсэлжэ абаха һайн арга боломжо бии ха юм. Энээнине дэмы алдажа болохогүй. Даб дээрэ сагай уларилшые яһала таатай, һайн байла.

Редакциин социально-экономическа таһаг.

РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ АЖАХЫНУУДА ТА МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛЭЙ ХЭР АБТАЖА БАЙНАН ТУХАЙ

1995 оной сентябриин 8-най мэдээн (Хараалагдаһан түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Үбһэ сабшалга	Үбһэ хуряалга	Сенаж даралга	Силос даралга	Бүхы тэжээлэй нөөсэ (тэжээлэй единиц-центнерээр)
Хэжэнгын	94	104	14	-	8
Баунтын	90	52	-	-	4
Хурамхаанай	86	31	26	15	6
Прибайкалийн	75	75	402	68	14
Загарайн	73	40	99	3	9
Яруунын	72	72	54	32	6
Кабанскын	68	89	31	56	12
Захааминай	67	31	-	14	2
Зэдын	65	46	63	70	9
Түнхэнэй	65	44	-	17	3
Тарбагатайн	63	55	45	47	10
Ивалгын	57	57	41	34	10
Хориин	56	66	17	53	6
Бэшүүрэй	54	72	11	49	6
Хяагтын	51	44	44	16	6
Баргажанай	51	39	-	7	3
Хойто-Байгалай	48	66	-	-	3
Сэлэнгын	42	61	9	39	8
Мухар-Шэбэрэй	37	68	228	19	6
Ахын	37	61	-	-	-
Республика бүхыдөө	62	56	42	31	6

Эрдэни Ринчидоржиевич Дашабылов Светлана Цырендоржиевна хани нүхэртэйгөө, Саян Цыдэннимаевтай (һамганайн дүү хүбүүн) хамта Хориин аймагай Үдын совхозой Тапхар гэжэ газарта хонин ажалда дүрбэдхэ жэлээ хүдэлнэ. Эрдэни Ринчидоржиевич эхэ хонин бүриһөө 3,5 килограмм ноһо хайшалһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хониншон Э. Р.-Д. Дашабылов, С. БАДҮЕВАЙ фото.

БАЙДАЛНАЙ УЛАМ ҮНЭТЭЙ БОЛОНО

Республикын Экономикын министрствын дэргэдхэ Үнэ сэнгүүдэй комитет уһанай болон канализациин үнэ сэнгэй шэнэ тарифуудые хаража үзэһэн байна.

Республикын ниислэлдэ болбосон түхэлтэй гэр байрада ажаһуугшад эдэе хоолдо хэрэглэгдэдэг кубометр уһанай түлөө 409 түхэриг түлэхэ болобо. Уһа хэрэглэдэг предприятинууд болон эмхинүүд хоёр дахин шахуу дээгүүр, 700 түхэриг түлэхэ байна.

Хотын канализаци хэрэглэһэнэй түлөө үнэ сэн баһал дээшэлээ. Хотынхид кубометрэй түлөө 360, харин предприятинууд болон эмхинүүд 650 түхэриг түлэдэг болохонь.

Улаан-Үдэдэ ажаһуугшадай уһанай болон канализациин түлөө тарифуудые Улаан-Үдэ хотын захиргаан дотацинуудые хараада абан хаража үзэхэ юм ха. Гэбэшье шэнэ үнэ сэнгүүд сентябриин 4-һөө хүсэндөө оронхой.

Манай корп.

дайралдааг. 27 депутат һунгуулиин округуудта хууляар хараалагдаһан тоосоонуудые үнгэрэгшэ байха юм. Арадай Хуралай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө тэдэнэртэ хэды дахин һануулгын хэгдэбшые, туһа болоногүй. Зарим депутатууд һунгагшадай урда абаһан уялгануудаа огтолон мартажархидаг байха. Үнэ һунгуулиин округуудта эрхэтэдтэй ходо уулзажа, депутатууд хэжэ байһан ажал тухайгаа тоосожо байха уялгатай.

Ц.Э.Доржиев, С.И.Найчукова, Б.Н.Намдаков, В.Ф.Калашников, Д.Д.Сундарон, А.С.Широв, Г.А.Дождикова, В.В.Белоусов болон бусад депутатууд һунгагшадтаа эдэбхитэй ажал ябуулдаг гэжэ онсолон тэмдэглэмээр. Улаан-Үдын һунгуулиин округуудһаа олохон депутатууд ажалдаа хайша хэрэгээр хандана.

Арадай Хуралай Аппарат тухай хэдэн үгэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Арадай Хуралай Аппарат бүридхэхэ депутатуудай хуули ёһо гаргалгын эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха эрхэ байдал олгохо, материальна бааза байгуулха талаар хүдэлмэри ябуулагдаа.

Мүнөө үедэ Арадай Хуралай Аппаратта 77 хүн, тэрэ тоодо саг үргэлжэ хүдэлдэг 34 мэргэжэлтэ болон 14 депутат тоологдоно.

Арадай Хуралай дүрбэдхэ сессийн шийдхэбэритэй зохилдуулан, Арадай Хуралай гаргашанууд үшөө 10 процентээр бага болгодоо.

Арадай Хуралай хүтэлбэрилэгшэд, хэрэгүүдые эрхилэлгын управлени Арадай Хуралай материальна бааза бэхижүүлэн хүгжөөхэ талаар хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлһөөр.

Арадай Хуралай бүхы компьютернууд Президентын, Правительствын, Арадай Хуралай мэдээсэлэй сетьнүүдтэ нэгдүүлэгдэнхэй. Арадай Хуралай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд нэгдэхгэдмэл компьютерна сетьдэ оруулагдаһан бүхы мэдээсэлнүүдые дары түргэн абажа байха арга боломжотой. Мүнөө үедэ Арадай Хуралда 18 компьютерна техникэ тоологдоно. Олошоруулгын техникэ шэнэлэгдэнхэй.

Хүндэтэ депутатууд! Арадай Хурал экономикыншые, политикыншые байдалай талаар нилээд хүшэр жэлдэ ажалаа ябуулжа эхилһэн гээшэ. Гэбэшье Арадай Хурал болон тэрэнэй зургаанууд урдаа табиһан зорилгоёо сүм дүүргэхэ гэжэ бүхы шадалаараа шармайн оролдоно. Арадай Хуралай, тэрэнэй депутатуудай ажал ябуулгые һайжаруулха талаар бэдэрэлгын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдаха, бүхы дутагдалнууд усадхагдаха гэжэ найданабди.

Хуралай комитетууд Дүүмын болон Соведай шагналгануудта Гүрэнэй Дүүмын үзэһэн 120 хуулиин хэтнүүдээр өөһэдынгөө дурадхалнуудые "Россин Федерациин Суглаанай, Гүрэнэй депутатуудай тухай" болон Федерациин Суглаанай Соведае бүридхэхэ тухай" Россин ациин хуулинуудай түүдээр дурадхалнуудаа дүүмэдэ эльгээгээ һэн. Байгал нуур тухай" амин проектын Гүрэнэй зүбшэн хэлсэлгэдэ хуули үедэ Арадай парламентарска агаһанууд үнгэрэгдэжэ, Дүүмын депутатууд комитетууд, Эрхүүгэй Шэтын областнуудай Орын Буряадай промито округой хуули дые хуули суглаануудай эльгээгшэд уригдаһан. Эндэһээ хаража комитетуудтэ нилээд хүдэлмэри ябуулжа үрдеэ. Хуули туршада Арадай зүблөөндээр гансал материальна политикын талаар шийдхэ тоосоо барья. Гэхэ р комитет бүхэн Арадай агаһанай ёһоор, аминтын урда зарлалай хоёр дахин тоосохо тэй. Хуралай комитетууд хүдэлмэрийн үрде дээшлүүлхэ арга болжонууд угаа ехэ. Мүрэдхэ үшөө үндэр түлэе туйлахын түлөө улам эмхитэй, эрхим туртай болгохо хэрэгтэй. Гүрэнэй түлөө арга болжомые, хүсэ шадалшые гэжэ тэмдэглэлтэй. Игидхэлэй зарим тэды улаанууд тушаа тохыемни зүбшөөгйт. Арадай Хуралай болон энэй зургаануудай сессийдтэ депутатууд бхитэйгээр хабаадаха гатай гэжэ Арадай алай депутатай статус й Хуулиин 10-дахи статья р хэлэгдэнэ. Гэхэ зуура, дай Хуралай һүүлэй сөнүүдые хараад үзэхэдэ, кн депутатууд Хуулиин шухала эрилтэнүүд тухай тажархина. Депутат Кожевников сессинүүдэй үргэгдэһэн 22 үдэрэй мандань, депутат Н.Егоров—6, депутат В.Калмыков 7 үдэртэнь ажаһуугшадтай. Харин 38 депутат үдэрбөө үдэр гээһэн байна. Һунгуулиин округуудта депутатуудай хүдэлмэри Арадай Хуралай болон Гүрэнэй депутатуудай ажал ябуулгада шухала һуури элдэг. Олонхи депутатууд итагшадтаа саг үргэлжэ азалгануудые эмхидхэжэ, Арадай Хуралай ябуулжа байһан ажал хүдэлмэри тушаа тоосожо байхые тоолодог. Гэхэ зуура, депутатуудай эмиридэ анхарангүй агаһан бэшэ дутагдалнууд

Модорхуу бэхи, хүнөө холо үндэр эшэтэй, бүлэгдөөд ургаж байсан сэтгүүдье хайхашаан харанаб. Яб ягаахан, үнжэгэн хөөрхөн дэлбэнүүднэ хүнэй хараса эзлүүдгүй татаха юм. Илангаяа эндэ, хара тооно тортогой бурьянан шахтын дэргэдэ иимэ үзэгдэлтэй ушархаб гэжэ хаанаааа ханаха бэлэйбиб? Гүйдэлөөрөө гэхээр түргэн шумууланаар гэхшээдэ шахтын директор Анатолий Владимирович Распопин хэзээ ерэжэ, албанайнгаа асуудалые шийдэхэ гээлэбибигэ гэжэ тэпэ ядан хүлээжэ байтараа эдэ сэтгүүдье обёржорхёоб.

Ягаахан шэмэгынэ үнэрдөөд үзэхэ ханаатай, хэмээхэн аргаахандал эшынэ бэ тээшээ татажа, хайшаа онсо ондоохонууд гээшэбта, шахтерой сэтгүүд гээд алыаараа аргаахан эльбэхэ гэхэмни, юун болоо гэжэ хананат? Ямар бэ даа тас-няс гэхэн тодо аяанууд дуулаад, сэтгүүд сооноо юунүүдшьеб хийдэшэбэ. Угаа ехээр соононодоо бишье "Үй!" гээд хажуу тээшээ "хийдэшэбэ".

Энэ үедэ хэрэлсэ дээрэ зогсоһон, жараяа алааһан ха, ород эхэнэр ташаганаса энеэжэ: "Айлшадаа иигэжэл утгадаг юумэди даа. Найдса соохоодоо, юумэн хайн хадуудаха. Эдэ сэтгүүдтэй "Недотрога" гэжэ нэртэй. Ойроо хүртэшгүй омогууд гэлтэй. Хүнэй гарта хумиыхын орондо, халбарал дундаа хосоруужаб гэдэг ха..." гэжэ тайлбарилха зуураа сэтгүүдэй дэлбээд ойро хүрэнгүй, хэдэн эшэ хүхалба.

—Нүүрһээдэй ажаһуудалай комбинадай мастер хүм. Надежда Николаевна Соловцова гэшэб. Манайда ороё, гэжэ тэрэ уриба.

Һаруул сэтэр томо таһалгада оробобди. Надежда Николаевна "Недотрога" сэтгүүдэ стол дээрэ гамтайханаар табижа, намайе һуулгаба. "Ойронь хүрээдэ, тэрэ дары үрэнүүдэ шэдээд, дэлбэнүүднэ буржын хумишдаг юм", — гэжэ, дэлбэнүүдтэнэ хүрэхэднэ, үнөөхил үйлэмнай дабтадаба. "Олон жэлэй юм, хэдэн эшэ үрһэбэ"

абатты, һуулгаад үзөөрэйт", — гэжэ тэдэ үрэнүүдэ саарһанда орёжо бэлэглэбэ.

— Газар доро ажалладаг зондо шэмэг гоболто хэрэгтэй юмгү гэлсэдэг зариман. Үнэндөө үдэрөө дүүрэн нара харангүй халаанаа дүүргээшэд сэтгүүдэй утгажа байхада, баясадаг юмэл, — гэжэ Надежда Николаевна хөөрһэ. — Тээд ганса

Нээрээшье, газар доро гээшэмнай газар доро ха юм даа. Тооно тортог шийг нойтон, шабар шабха... ханаадшье үзэхэдэ, айхабтар. Харин тэндэхэ гаража ерэхэднэ, халуун сайгаар, урихан хандалгаар, дулаахан утаалгаар утгажа байгаадаа нүүрһээдэ досоогоо эзлүүдгүй баяр хүргэдэг ёһотой.

Зураглал

ОЙРОО ХҮРТЭШЭГҮЙ СЭСЭГ МЭТЭ

сэтгүүдээр утгаад байха бэшэш, шахтернуудай хубсаһаа нэлгэхэ газар, душ, бани ариг сэтэр байлгах, спецовко хубсаһа, гарай, бэеын аршуулгэхэ мэтыг саг соонь утаажа гуримдань оруулаха, халуун сайтай байха ёһотойбди.

Комбинадай үнинэй хүдэлмэрилэгшэ Зоя Афанасьевна Семикаленых хөөрэлдөөндэ оролсоно:

— Надежда Николаевнагай пенсидэшье хаань, шахтын хүтэлбэрилэгшэд энэ тушаалдаа хүдэлхынэ урья юм. Шандааһатай шадамараар ажалаа эмхидхэхэ гэжэ мэдэдэг бишүү.

Һүүлэй үедэ ехэ юумэн хэгдээ. 19 душевой байһанаа 34 болгодоо. Тамаралгын бассейнтэй сауна нээгдэбэ. Илангаяа сэнтэй юумэн гэхэдэ, 350 хүнэй хубсаһаа тайладаг газарта хатаалгын шкафууд тодохдоо. Калорифер хүдэлгэгдэжэ, шахтернуудай хубсаһан дулаан агаараар нэбтэ үлээлгэн хатаагдадаг юм. Анхандаа иимэ юумэнэй үгдэ шахтернуудай үбшэлхэ ушарнууд олон бэн. Эдэ бүгдэ хуул Надежда Николаевнагай хүтэлбэрээр бэлүүлэгдэнэ.

Иимэл байдал тогтоожо шадаха урданай найдамтай хүниие А. В. Распопиной өөрөө шэлэжэ табиһаниинь гайхалгүй.

— Зоригтой, шийдэмгэй зон газар доро хүдэлдэг. Эсэгэм, хоёр аханарни шахтернууд байһан, наһаа гүйсэд наһалангүй бурхандаа мордоо. Шахта гээшэ бээд айхабтараар нүлөөлдэг юм даа, үсөөн лэ зон элүүр энхээр пенсидэ гарадаг. Тээд яахабши, эндэ дадаад, ондоо ажал гэхэдэ, бүри дуулахаһье дүргүй болоод байдаг.

Эдэ бүгдэнь сэгнэжэ, хүндэлжэ, бидэнэр ёһотой оролдонобди. Хүдэлмэрилэгшэни бэрхэнүүд өөрымнишье эрилтэ шагна. Аюулай, хатуу үйлэдбэритэй холбоотой ха юмбибди. Нүүрһээднэй ханаа дүүрэн шахтадаа буугаад, ханаа дүүрэн гэртээ бусаба гэжэ ойлгожо байхада, бидэнэртшье аятай. Бэеынгээ тамирай бараг сагта энэ албанһаа хайн дураараа гарахагүйб. Гэртээ һуухадаа хүгшэрхын, нобшорхын шалтаг, ондоо юун байхаб.

Харин "голодоһондо" орохогүйн тула юун хэрэгтэйб? Ойроо хүртэшгүй байхаар, жингэдгүйнээр ажалаа хэхэ...

Бууралтаб гээд "бури болохогүй". Энээхэн "недотрога" шэнги өөрын шанга мэдэлтэй байха, — гэжэ, сэтгэй эшэ гартаа эрыюулан, бодолгодо абтан һууна.

Ганса хүбүүниинь һамганһаа халаад ерэнхэй. Ашанарын — ондоо тээ. Бүхы наһаа шахтада зориулан нүхэрын алтан дэлхэйтэй хахасаа. Энэ эхэнэрей сэдхэлэй байдалые ойлгохоор даа.

...Абьяа шэмээгүй байдал таһадуулаха гэхэндэл сэтгэй дэлбэ эльбээдхибэб. Тас-ня... ташаганаса энеэшэбэ хажуудахы эхэнэрни. Саг зуурын гашуудалһаа сүлөөрһэндэл намда баяр хүргэнэ: "Һайнтадаа, бидэнэртэй хөөрэлдэһэнтэй. Тиймэ тоомжотойшье зон бэшэ хабди гэжэ ханаһамнай, хуу бэшэжэ абабат".

...Ерэхэ зун газамни "недотрога" сэтгүүд ургаж, ажабайдалай сохилтонуудта дарагдаагүй энэ эхэнэрые заатагүй хануулаха.

Г. ДАШЕЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Н. Соловцова.
М. ШАНТАКОВОЙ фото.

Хэнийн хэн гээшэб?

ЭРИХ МИЛЬКЕ

ГДР-эй Гүрэнэй аюулаһы министрствын Уадридаг байһан Эрих Милькегэй наһатай болоһынь харанабажа, болзорһоонь үр түрмһөө табиба.

Хүдэлмэрилэгшэ хуульч Эрих Мильке залуу наһан хойшо коммунист партитай ху заяагаа холбоод, национ социализмын үедэ Гитлер эсэргүү нюуса ябуулангүдэ хабаадалсаа. 1957 онһоо 1989 болотор "штатиние" толгой "СЕПГ"-гэй ЦК-тай Политбюрогой гэгшэ Советскэ Союзай Герой боло энэ хүн Ю. В. Андроповтой холбоо барисаатай болоод, сэл ошохоодо, бодото хани мэр болоһон байгаа" — гэжэ "Красная Звезда" һонин 1987 ондо бэлгэһэн.

1989 ондо ГДР-эй Ард палатын урда ондоо бодолт зониие хашадаг, харшам байһанаа сагаарууахы оролдожо байхада, "таанадта бултанатни дурагайб", — гэжэ хэлээд, зонигайхуулан юм. Түрмэ соо ута муутай болоһон хэбэр үзүүлгү улангүй нугаршагүй марксизм ленинц боложо, эсэс хүртэжэ хойхэлтэ абахаар бэлэн байһан харуулаа. Э. Мильке урданай ГДР-эй түрмэдэ байһан һуушан хүтэлбэрилэгшэ мүн.

ДИДИ МАЙЕРС

США-гай президент Билл Клинтонэй пресс-секретар байһан 33-тай Ди Ди Майерс хоёр шэнэ ажалтай болоо. Тийхэдээ "Вэини Фэйр" сэтгүүлэй Вашингтон хэблэгдэдэг хубиин редактор Мэри Маталинтай хамта "АД" сэтгүүлэй гаршагтай топ-гэгдэ харалгада хүтэлэн ябуулаха. "Сагаан Байшан соо хоёр бид соо хэһэн ажални таһонирхолтой байгаа. Зүгээр хооло тоннель соо байһан шэнгээр өөрыгөө ханагша бай. Эдэ бүгдэ үнгэрбэ. Мүнөө дахинаа дүүрэн, һайн ажабайдалтай болобоб", — гэжэ Майерс хөөрэнэ.

"Майерсые мэдээсэлнүүдтэ дүтэ хүртэжэ хагээд бидэнэр ойлгогшо һонд. Тиймһээ ажалаа тиймэ байһан дүүргэдэггүй байгаа ха", — гэжэ Си-эн-эн телекомпани шэнжэлэгшэ Вульф Блитц хэлэнэ. "Эндэ гайхахаар юу байгаа юм? Эхэнэрнүүд хандаса хубилгахы гээшэ Сагаан Байшандашье хүндэ бшуу Мүнөө хэжэ байһан ажал хайн, һонирхолтой. Гүрэн албанда байхадаа, жэл соо һамган доллар абадаг һаа, хэд дахин дээшээ салин мүнөө абаһаб", — гэжэ Ди Ди Майерс батална.

(Һонинуудһаа абта)

ФОТОРЕПОРТАЖ

"НОМТОЙ НҮХЭСЭН ЯБААРАЙТ!"

Улаан-Үдэ хотын 15-дахы гүйсэд бэшэ дунда һургуулида энэ жэл нэгэдэхэ класста һурахаяа 25 хүбүүд, басагад ерэбэ. Дүй дүршэлтэй багша Вера Александровна Сизых багашуулые энхэргэн дулаанаар утган абаба.

Һургуулиин богонь түрүүшынхэ алхажэ ороһон, үхибүүдые һургуулиин директор Л. П. Осодоева амаршалаа.

—Ехэл харюусалгатай ажалтай болобо гээшэт. Оролдожо, аба ажыгээ, багшанараа голхоруулангүй, эрхимээр һурахыетнай хүсэнэб. Ягаагд һурахабта, ямар юумэндэ һурахабта — тэрэһнээ танай ерээдүй сэхэ дуудыдаха. Эрхим хайн эрдэм мэдэсэтэй, урагшаа ханаатай хүнүүд болобоһотнай, бүхы орондоннай аша туһатай байха. Эдэ номуудые танда бэлэглэхэдээ, энэ наһандаа

хододоо номтой нүхэсэн ябаарайт гэжэ үрэнэб! — гэхэднэ, эдэб үнгын шэрээр зурагдаһан гоё хайхан зурагуудтай номуудые 1-дэхи классай хүбүүд, басагадта 9-дэхи классайхид барюулба.

Согтой, хүхюун хүгжэм доро баглаа сэтгүүдээ, бэлэг номуудаа бариһан багашуулые түрүүшын багша дахуулан, класстаа оробо.

Үринэрөө нэгэдэхэ класса хүтэлжэ асарһан эхэ, эсэгэнэрынь мүн лэ үргэн уужам таһалга соо оролсожо, түрүүшын хэшээлдэ хабаадалсаба.

—Зай, хүүгэд, иигээд эрдэмэй далайгаар аяншалгатнай эхилбэ гээшэ. Эрдэмэй үндэр орёл өөдэ зурыһан хүнгэн бэшэ замай эхиндэ зогсонот. Хүн бүхэнтнай өөрынгөө зүргэ гарган, энэ үндэр өөдэ зорин шармайха.

Мэдэгдээгүй гэдэ шэдтэй, гайхалтай һонин шэнэ дэлхэйнүүд таанадые хүлээжэ байна. Эбтэйгээр зүрхэтэйгөөр алхалан, урагшаа дабшахабди. Түрүүшын алхамууд ходоодо хүнгэн бэшэ юм. Таанадта, мүн эжы, абанартатнай тон ехэ тэсэбэри хэрэгтэй болонолдаа. Бүхы бэрхэшээлнүүдые хамтаараатэсэн, дабан гараа һаа, саашадаа, ультам харгыда орожо, эршэмтэйгээр алхалхамнай дамжаггүй, — гэжэ Вера Александровна багшань тобшолбо.

Түрэлхидэй зүгһөө Г. Ранович урагшаа гаража, сэдхэлэй халуун үгэнүүдые хэлэбэ:

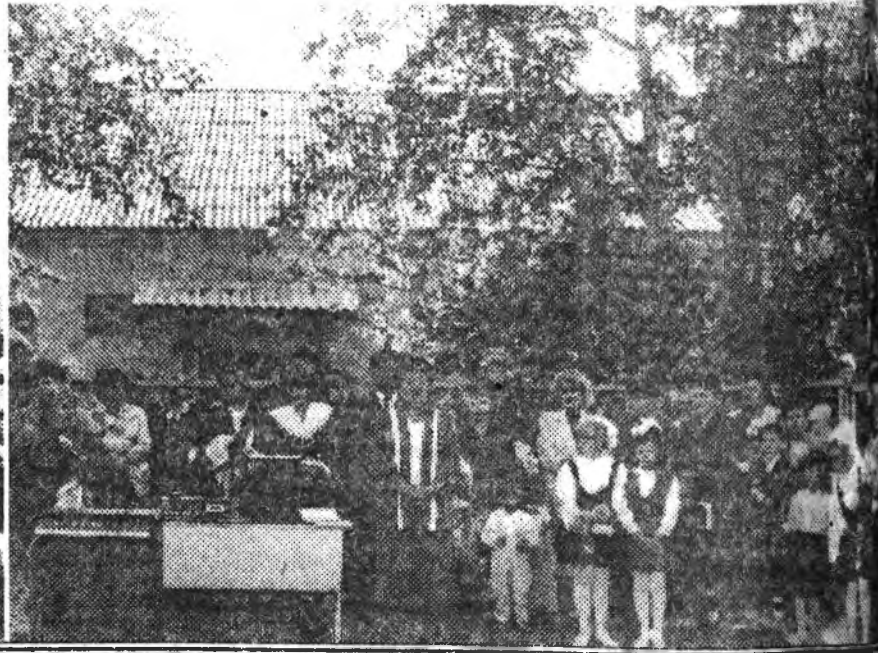
—Хүндэтэ Вера Александровна! Хүбүүд, басагадаа Танай гарта дамжуулаһабди. Танай ехэ дүй дүршэлдэ, зөөлөн хайхан сэдхэлдэ, сэсэн ухаанда этигэн

найдаһабди. Хүүгэд! Багшааа ходо хүндэлжэ ябагты, үгэ дууламгай, оролдосотой, бэрхээр һурадаг шабинар бологты гэжэ захиһабди. Харин бидэнэр, түрэлхид, баһал оролдохобди, али болохоор туһалха, дэмжэхэбди.

Тийгэһэнэй удаа доро дохин, багшада томо гэгшын баглаа сэтгэ барюулба. Харахадамни, зээ хүбүүгээ дахуулжа асарһан нэгэ хүгшөө уяржа, нюдэнэйнгөө нулимса аршан байгаа бэн. Хүүгэдшье һууриһаа бодожо, түрүүшын багшадаа баглаа, сэтгүүдээ бэлэглээ бэлэй! Эрдэмэй харгыда зоригтойгоор алхалыт даа, хүбүүд, басагад!

Г. САМБЯЛОВА
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Түрүүшын хэшээл; һургуулиин директор Л. П. Осодоева амаршалгын үгэ хэлэнэ.

Г. САМБЯЛОВАЙ фото.

ХҮЛГӨӨТЭЙ
САГАЙ
ГЭРШЭУншаа,
дуулаа
хэн гүт?"ШЭНЭ ЮУМЭН БИИ
БОЛОХОДОО, НАЙН"

Материалистнууд ажабайдалдаа ехэ хүнгэнөөр хандадаг. Наһа барахадашнй, хүшөө дээршнй үрмэдүүл ургаад лэ дүүрээ гээд тоолоно бшуу. Зүгөөр ондоошье хандасанууд бии. Тэдэн тухай врач-психотерапевт Борис Васильевич БОГОМЫСЛОВТЭЙ хөөрэлдэбди.

—Ажабайдалдаа эрид хубилалта, годиролтонуудай болоходонь, элдэб сектэнүүд, нургаалнууд олошордог гээд мэдээжэ. Тиихэдээ зонийнай айнабтар бэлээр этигдэг байһаниинь гайхаа түрүүнэ: йогууд, буддизм, оккультизм, элдэб эльбэшэ... Россиянуудай толгой соо юумэн хуу худхаршоо хаш. Мүнөө карма гэхэн ойлгосо бии болоо. Энэ юун гэшээ?

—Шэнэ юумэн бии болохоодоо, һичи лэ гэшэ ааб даа. Тэрэ тоодо Зүүн Зүгтэй шажан мүргэлэй-философско эртэ урдын нургаалнуудтай сүлөөтэйгөөр танилсаха аргатай болоһоннай һайн бэшэ гү? Зүгөөр эдэ бүгэдээ шүүмжэлхы ёһоор хандаха хэрэгтэй.

Эртэ урда сагай хараа бодолнууды юрэл абаад, манай ажабайдалда миин нэбтрүүлжэ болохогүй ха юм. 2-5 мянган жэлэй саана Россияда ажаһуудаг байһан зон маанадаһа ондоо байгаа юм бээ. Карма тухай нургаал маанадта Энэхдэгхээ ерээ бшуу. Зүүн Зүгтэ кармые хүнзхэнэй тэрэнэ бүхэндэ һэргэлтэй холбодог байна бшуу. Энэ наһандаа хүн зобожо байгаа хаа, урда наһанайнгаа нүгэл амасажа байна гэшээ.

—Генетикэ—уг залгамжалга тухай эрдэмэй нургаал гээд мэдэнэбди. Тиихэдээ манай хахад үбшэнүүднэй клеткэнүүдэй хубаархада тохёолдоног гээд заадаг. Нүгөөдэ бүхы үбшэнүүдые иммунологи "бэ дээрэ дааж абаа". "Иммунологическа наһанай" нювсанууд мүнөө булганда мэдээжэ болонхой. Зүгөөр манай гаргаһан ябадалнууд, муу наһалнууд, дотоодымнай байдал хаана бүрнэхдээ абтанаб, хэн тэрэниие "бэшэжэ" абанаб? Хэндэ, ямар "хэхээлтын" хүртэхэ байһаниие хэн тодорүүлнаб?

—Энэ асуудалда харюусахын тулада өөрынөө ажал ябуулаһаа нэгэ жэшээ дурдаһуу. Залуу хубуе гүнзгий гипноздо оруулаад, хүлшэн баабайнтаа хүнзхэ абаһа гээд ойлгуулаади. Тэрэ өөрөө үбгэн баабай тухайгаа мэдэхгүй, тэрэн дайнай үедэ һураггүйгөөр үгы болоһон байгаа.

Тэрэмнай Москва шадархи тулалдаанууд тухай хөөрөжэ захила. Тиихэдээ гансал манай асуудалнуудта харюусаагүй, харин сугтаа ябаһан нүхэдтээ хөөрөлдөө, хажуугаарнь "гаража ябаһан" политругаа таяа. 17-дохи дивизидэ алба хэжэ байһан тухайгаа дууллаа. Иигжэ 1941 оной намарые тэрэнтэй наһан гараади.

"Мүнөөдэр октябриин 20..." гээд миин хэлмэсээр хубуун тэд ондоо болоод, бархиржа захила. Бидэнэр гипнозһоонь яаралтайгаар гаргаад, юун болоод гээд асуулаади. Тэрэ үдэр үбгэн абань хүндөөр шархатаһан байба. Нүүдэнэ Совет Армиин Гүрэнэй түбэй архивта хандахадамнай, тэрэ сэрэгшэ бодото дээрээ Москва шадар дайлаадаа, октябрь соо шархатаһан, удаань һураггүйгөөр үгы болошоо.

—Энэниие мэдэжэ абахаяа наһан байгаа гүт?

—Үгы ааб даа. Эдэ туршалганууды хэхэдээ, генетическэ наһае шудалнабди. Манай элинсэг хулинсагууд тухай манда ямар мэдээнүүд дамжуулагдаһааб? Хайшан гээд? Манай ажабайдалда ямар нүлөө үзүүлнэб? Шэнжэлгэнүүдэй дүнгөөр 4-5-ахи үе хүртээр олон юумэ мэдээд абахаар гэжэ

тодоруулагдаба.

—Иихэдээ юумэн хуу эли бэшэ ха юм даа...

—Тиймэ. Тодо харюу үгы. Би академик Казначеевэй хараа бодолнууды дэмжэдэгби. Бидэнэрэй бултанаймнай ажабайдал Газарай элшэ хүсэний-мэдээсэлэй полидо горитой нүлөө үзүүлдэг байна. Мүн манай уураг тархи соо бүхы бодолнууд, гаргаһан ябадалнууд болоод наһаанууднай баһал үдэдэг. Тиихэдээ хамтын политой бидэнэр бултадаа холбоотойбди.

—Кармическа медицинэ баримталдаг зон үбшэнһөө гадна хүндэшые өөрынхөөрээ хандадаг болоно гү?

—Тийгэнэ. Бэе хадаа бүхыдөө хүн бэшэ, харин олон үетэй биознергетическэ байгуулалтын хуби... болоно бшуу. Тиймэһээ генетикэ, иммунологийн манай бэе шэнжлэдэг байгаа хаань. кармическа медицинэ сэдхэлдэмнай, хүнзхэндэмнай анхаралаа табина. Энэл хандаса гол болоно. Юуб гэхэдэ, эхэ эсэгэ хоёртой мэдээсэлнүүдэй нийлэхэдэ, шэнэ хүн мүнхэлнэ ха юм. Тиймэһээ түрэлхидынь үхибүүтэй болохо дурагүй байһан хаа, эхинһээ хойшо тэрэндээ муу зан, хуби заяа, нула бэе махабад дамжуулан үгэнэ гэшээ.

—Зүгөөр хүнэй сэдхэл, хүнзхэ эмшэлхын тулада кармическа мэдээсэл уншаха, ойлгохо шухала бшуу. Хайшан гээд эдэ бүгэдэ хэгдэнэб?

—Үнгөрһөн саг, ерээдүйе нээлгэтэй юм шэнгээр уншажа байдаг зон бии юм. Дээрһээ дуулагдаһан юумэн тухай өөрөө юушье ойлгонгүй дуулажа байдаг шадабаритай зон бии. Нүгөөдүүлнэ абяануудые дууладаг. Зүгөөр нимэ зон үсөөн. Арга хэдэг зон үннэй мэдээжэ методик, техникэ болон арганууды хэрэглэдэг. Үбшэ тодоруулахада, тэдэнэр биополи шудалдаг, биолокационно рамка, "маятник" хэрэглэдэг байха юм. Ухаан бодолой гүн руу сорохо арганууд бии: медитаци, транс, гипноз...

—Та өөрөө ямар арга хэрэглэдэгбди?

—Би өөрынгөө методикэ зохёогооб. Трансперсональна ретроспекци гээд нэрлээб. Хүнүүд ухаан бодолойгоо нэгэ онсо байдалдаа орожо, өөрынгөө гү, али элинсэг хулинсагуудайнгаа ажабайдалһаа хэхэгүүдые һэргэн "ажаһуудаг" гээд онсолмоор.

—Нэгэ бага үргэнөөр, юрынхөөр хөөрөжэ үгыт даа.

—Зай тийгэбэл, нэгтэ намда залуу эхэнэр хандаба. Тэрэ гэнтэ өөрөөшье юундэ тийгэһэнээ ойлгойгүй айшадаг байба. Илангаяа үдэшэндөө тэрэ хайшаашеб яарадаг, хашхаржа, бархиржа захилдаг байгаа. Түрэлхидын заримандаа уядаг һэн. Үгы хаань, газашаа гүйгөөд гарашаха гү, али сонхоор һүрээшэ байгаа бшуу.

Элдэб поликлиникэнүүдтэ аргалуулаад туршаа. Эрхим психологуудта үзүүлээ.

Бидэнэр тэрэ эхэнэрэй үнгөрһөн саг руу аяншалдаг болобди. Тэндэ энэ айдагтайн шалтагаанһие бэдэрбэди. Түрүүн табан жэл саана, удаань үшөө табан жэлээр сагай гүн руу дабшабади. Арба наһандань хүрэмсөөрнай, тэрэмнай бархиржа, хайшааб даа гүйхээ нэдэжэ эхилэ.

Би тэрэниие тон яаралтайгаар гипноз дороһоонь гаргаба. Тиихэдээ: "Хараһан

юумээ бултыень наһажа байхаш!"—гэбэб. Эгээл эды шэнээн наһатай байхадаа, энэ эхэнэр психическэ талаһаа тон шанга сохиго абһан байха юм.

Юун болоһон байгаа гэхэдэ, эхэтээ хоюулан гэртээ байтарнь, хүхэ барихан хотгуу хүн үдыень тоншожо захила. Саашадаа энэ ушар тухай мартаашье наань, ухаанайнь оёорто үлэнэн байгаа. Зүгөөр нэгтэ эхэнэр шанга гэгшын грипптэ нэрбүүлбэ. Тиихэдэнь тэрэ холын ушар нимэ һонёор элирэн тодорбо бшуу. Иигжэ кармическа аргаар аргалхадаа, үбдэһэн хүнтээ бүхы наһыень шудалан гарадаг гуримтайб.

—Иихэдээ, Борис Васильевич, ажабайдалаа дахинаа "бэшэхэдэ" болохо болоно гэшээ гү?

—Карма эсэслэн абажа болодоггүй. Зүгөөр энэ үгэһөө бү айты. Сагаан карма бии бшуу. Гэгээн зондо нимэ карма байдаг. Харин бидэнэр, юрын зон, тэрэнээ ходо сээрлэжэ байха уялгатайбди. Нүгэлөө амасалга болоод, тэрэнээ сээрлэлгын удха энэл болоно хаш.

Хүн түрэлтэнэй элдэб бодомжогүй ажал ябуулгануудаараа нилээн муухай болоһон Газарайнгаа кармые нимэ аргаар мүн лэ сээрлэхэбди гээд найданабди.

—Хажуудашни дүй дүршэл ехэтэй врач, хурган хүмүүжүүлэгшэ, багша байна бшуу. Тиймэ бэшэ хүн яаха болоно? Бурханда мүргэхэ гү? Арбан экстрасенсүүдһээ хайнаар бурханда мүргэлгэ туһалдаг гээд хэлсэдэг, бултадаа церковь ошохо болоно гүбди?

—Заабал итгэһэнэй хэрэггүй.

Зүрхэ сэдхэлэй холбоон, тэрэниие дэгжээлгэ дээрһээл үгтэдэг, бэлүүлгэдэг гээд мэдэхэ ёһотойбди. Медитаци заабал хэлнэй йогодо һураһанай, өнһэдыгөө гипноздо оруулжа һураһанай хэрэг үгы. Хүн бүхэн нэгтэ тогтоод, гэдэргээ эрьен х, раха, бодолгото болон, хэр зүбөөр ажаһуужа байһан тухайгаа бодоод үзэхэ зэргэтэй.

—Танай хэлээшэ угаа һонин байна. Зүгөөр... Юушье тоонгүй нүтэл хэжэл ябадаг олохон зоние мэдэхэбди. Гээд тэдэнэр ямаршыггүй, элүүр энхэ ябагша даа. Найн зон тиихэдэнь үбшэнүүдһээ наһахаяа болиной байдаг.

—Кармын хуули дан нимэ юрынхөөр ойлгожо болохогүйл даа. Мүнөөдэр нүгэл хэхэдэ, үглөөдэр хэхээгдэхэ гэгһэнэй хэрэггүй бшуу. Тон нимэ байшоо хаань, заһагдашагүй муу зон бодоод үзэхэ байгаа. Нэгдэхээр, өөрөө нүгэлтэй хүн үбдэхгүй, харин дүтын зон, үхибүүдын, ерээдүйн аша, гушанар хохидожо болохо һэн.

Гадна хүнзхэн нэгтэ гээд этигээ һаа, удаадахи наһандаа нүгэлөө амасаха байһаниинь эли. Үгышье һаа, нүгэлөө амасалга хубинь ажабайдалда, хуби заяанда нүлөөтэй байжа магад ааб даа. Муу шэнжэтэй мэдээнүүд бидэнэр соо сугларжал байдаг. Харин Юртэмсын, Замбуулинай полиин харюу бидэнэртэ удаан ерэдэг.

Тийгэбэшье кармическа медицинан онсо һайн талань юуб гэхэдэ, үбшэ гансата тодоруула, тэрэниие һэргылхэ онсо арга олоно. Хүнэй биознергетическэ полидо болоһон муу хубилалтануудые элирүүлхэ, заһаха гэшээ үбшэ болоулха гэгһэн ухатай ха юм.

Валентин ЖУРБА хөөрэлдэбэ. ("Эхо планеты" сэтгүүлһээ абаба).

Хурамхаанай аймагта

ГЭРНҮҮД ТОЛЛОГДОНО

Хурамхаанай колхозой барилганад саган хэды хүндэ хүшэр байгаанһые ажаһуугаа гэрнуудые гэр байрануудаар халгаха хэрэгтэ али хохор анхаралаа хандуула. Энэниинь гэршэлхэн баримтанууд.

Түүдэд табияд онууд болотор аймагай томохон тосхонуудай нэгэн йадаг һуурин орхиждо, һүүдэй үедэ нэгэ хэдыхэн үрхэтэ айл байгаа бэлэй. Эндэ иматал үндэр наһатайшуул лэ үри хүүгэдээ лэ дээрнэ табияжа һуугаа гэшэ. Харин һүүдэй хэдэн жэлэй туршада гэдэ шэнэ гэрнүүдэй бодхоогдожо эхилһэнһинь һайшаалтай.

Түүдэд Уланхаанай колхозой Хулаагай тракторно-тарьян ажахын механизатор, эвенк угсаатан, Сергей Борисович Агакин гэрт зөөжэ ороходоо, хамта хүдмэдэг нүхэдтөө баяр баясхалан гэржэ, бусаяа шэнэлэн хүдэлээ һэн. Энэ үдэшэ дээрэ нүхэдһинь, нутагайхидын баяр баясхалангай үгэ хэлэхэдэ, мартагдаһан наһануудые һэргэн бодхоохо талаар өнһэдынгөө дураар гэр байрануудые түбхинүүлжэ эхилһэн нутагайнгаа залуу бүлэдэ, үнэр гэдэ айл болохо түбхинэхынь юрөөн, бэлэг сэлгүүдэе барюулаа һэн. Нутагтаа хүндэтэй үбгэжөөлнүүдэй нэгэн, ажалай ветеран Леонид Байгатайны урмын гэртэй зэргэлүүлэн шахуу тракторист Дэлгэр уугаа баһал шэнэ гэр бодхоожо эхилэ. Мүн тэдэнэрхэ холо бншэхэнэ хуулин ветеринарна хүдэлмэрилэгшэ Жаргал Раднаевтанай бүлын гэр арбаад хоногой туршада мүнхэлжэ захила.

Иигжэ аймагай орхитдоһон бага тосхонуудан тоодонһые ороодүй гэрнэй гэжэ хэдэн үрхэтэ айлай һуурин дахинаа һэргэн бодхоогдожо байгаа даа.

Шэнэр түбхинһэн энэ һууринда гол түлээ залуушуул шэнэ гэрнүүд бодоһоно. Энэнь ямар һайшаалтай гэшээб даа? Эндэһээ хохор хэхэдэ, эхэ, эсэгһингээ тоонто нутаг үндэрөөр согһэһэн гэрнэ басагад эндээ ерөжэ, түбхинэхэдөө, түрэнн тоонтоёо мартангүй гэрнээ эрхэлэлтэй байһынь магтай.

НАЙШААЛТАЙ ХЭРЭГ

Иигжэ жэлдэ Майский дунда һургуулийн дэргэдэ байгаали халха талаар тусгаар кружок эмхидхэгдээ юм. Тэрэнэй эргэ Жэргын заповеднигэй директорэй орлогшо Э.Н.Елаев байһан ябуула.

Түүдэд, заповеднигэй хүдэлмэрилэгшэд болон "Тахо-Байкал" Босин, Америкын институтуудай эрдэмтэд П.Гриффин, Д.Ванг (США), Эрхүүгэй хүдөө ажахын институтай эрдэмтэд эрхилэлгын факультетэй студент А.Наумов гэгшэдтэй байгаһан голэй эхнэ абһан Боолон-Гүмэрэй нуурнууд хүртээр шон ошоһон, дүтөөр түрэл байгаалитаа таниасһан, хуули хариата газарай ан арьяатанай, шубуу шонхорой байдалы мэдэжэ абһан, нүдөөрөө хараһан, һонирхоһон тусгаар дэбтэр соо тэмдэглэн бэшэһэн байха юм.

Хуулин Саха (Якуд) орондо зунайнгаа байра түхээржэ, хуулидаа дэгжээдэг хара тохориун манай Хурамхаанай аймагай газар дээгүүр нийдэн гарахадаа, Мухар-Аян, Хоолой, Аюшинай займка гэхэ мэтын газар нутагуудай нуур, тал, намууд шадар амаржа һуугаад, удаань хойто зүгөө барин, элторгойгоор Байгал далай тээшэ элэ татан, һүрэгөөрөө хуули юм гэжэ кружогой гэшүүд мэдэхэ болонхой. Тохориунууд Яхад орондо дальбараануудаа томо болгожо, уг тал залуулаа, манай Буряад оройной дайдаар амаран гаража, хуули тал дайдаар нигдэн, холын Японой аралнуудта хүрэхэ, элхидноор үбэлжөөд, хабарай һарануудта дахинаа түрэл хойто гэрнэ ерэдэг зайтай гэжэ мэдэнэбди.

Г.БАДМАЕВ.

(Үргэлжлэл. Эхиинийн сентябриин 5,6,7,8,12,13-най дугаарнуудтай).

ГУРБАН ЗУУН ТАЙЧУУДАЙ ДОМОГ—Энэ домогыг XIII зуун жэлэй үеын түүхын үйлэ ябадалда үндэһэлэн, XIV зуун жэлэй үедэ бэшэгдэһэн гэжэ тоологдодог. Чингисэй бага байхада, зүүнэй харьяата Тайчууд өөрынхөө эхэтэйнь хамта орхиһон юм. Удаань Чингис Тайчуудтай тулалдажа, тэдэниие эрхэдээ оруулһаниинь үнэн, түүхэтэ ябадал юм.

Иймэ домог "Алтан тобшо", "Чингисийн цэцэг" гэхэ мэтын зохёолууд соо бии.

Домогой гол үдхэ гэдэл. Чингис хаан өөрынхөө нутагай заха хизаарта хэдэн сэрэгшэ жанжинуудтаа ан агнажа ябаад, намнаһан тэхын мяхые шаража байха хоорондоо аласай үндэр хада дээрэ гаража, хооло ойрые хаража байхадаа, морин дээрээ буугаад, нэгэ бага нойрмоглобо.

Өрьсөө эрхэдээ, зүүдэлһэн зүүдэр дүтүнгөө нүхэдтэ хэлэжэ, үнэн худалыень шалгуулхаяа, мориёо үгэжэ ябуулба.

Хэрбээ энэ зүүдэнэй үнэн байбалнь, таанад яахабта?— гэжэ асуухадань, Шихихутаг: "Холо ойрые харагша Хоёр хурса нүдөөрөө... нарын газарые нарабшалан хаража, Жэлэй газарые Жэлэбшэлэн үзэжэ, Хара нүдэнэй сүсэгыгөөр Хаан шамдаа туһалаа",— гэбэ.

Зэлмэ нүхэрын хэлэхэдээ: Үхэхэ амьа хайрлангүй, Үгырхэ малаа харамнангүй, Үзэгдэһэн дайсаниие үсэртэр нударжа, Хиндэһэн тугыень Гэшхэн дэбһэжэ, Уранхай тугыень Уладаа гэшхэжэ зүдхэхэб...— гэжэ тапгариглаба. Энэнь ганса хүниие бэшэ, харин нийтэ баатар эрын урдахи эрмэлзэл, сэдхэхэлэйн тэсэбэри, хатан зоригойнь элрхэйлэл юм.

Энэ үйлэ ябадалайнь баһа нэгэ гэршэ, түрын ехэ гүн ухаатан, томо эрдэмтэн, шүдэгшэ Чуу мэргэн:

"Добтолон орохо шадалгүй болобошье, Тогтоһониие батадхаха шадалтайб. Эршэлэн дайраха шадалгүй болобошье, Эбдэрһэниие хэлбэхэ шадалтайб..." "...Хаан эзэн Чингис шамдаа Хашар минии болгоомжото үгэ Хаа-яа болобошье, туһа болоно",— гэбэ.

Чингис хаан тухай тавьд тавьларч талч

Энэнь Чуу мэргэниие дайн тулалдаанда бэээрээ оролсодог дайша баатар бэшэ болобошье, түрэлхийн ухаан, сэдхэхэлэй тэнхээгэй хүсөөр, түрэ улсаа бэхижүүлхэ, түмэн олониие заһажа, заларуулжа, абажа ябахын арга замые ехэ хаандаа хэлэжэ, зүблэхэ шадалтай эрхим хүн гэдэгэйн тодорхой жэшээ болоно.

Чингисэй юһэн нүхэдэй нэгэн болохо Чуу мэргэн тухай "Монголой нюуса тобшо" соо огто дурдагдадаггүй байбашье, энэ домог соо тэрэн тухай үнэн зүбөөр харуулагдаһан байна.

Чуу мэргэн болбол түрын мэргэн сайд Елүй Чуцай мүн гэжэ үзэдэг байна.

Боорчи нүхэрын хэлэхэдээ:

"Үһэрилдэн ерэхэн дайсанай Урда замые бүглэжэ, Халдан ерэхэн дайсанай Харайха замые хаажа, Ашата эзэн шинии Ами бэые хамгаалжа, Алтан жоолоешни Алдангүй дахажа, Хандаһан зүгтэшни Халхасалгүй ябая",— гэбэ.

Борохул нүхэрын хэлэхэдээ:

"Харбаһан һомоной халхабша боложо, Ханхинаһан эзбын бамбай боложо,

Этигэлтэ эзэн шинии Эдир бээдэ Эритэ мэсэ Бү хүргэе",— гэбэ.

Мухулай нүхэрын хэлэхэдээ:

"Дайсаниие даража, Олзо оруулжа, Ерэхэ дайсанай Эриение мүхөөжэ, Бусаха дайсаниие Бултыень хюдажа..." "...Байлдаан бүхэндэ илаһан

Баяртай найхан мэдээ Баатар шамдаа хүргэе",— гэбэ.

Чингис хаан өөрынхөө баатарнуудай үгые шагнаад, үзэһэн зүүдэнэймни үнэн, худалые шалга гэжэ зарлиг буулган, Шихихутагта шаргал мориёо үгэжэ ябуулба.

Шихихутаг ябаһаар, тэрэ хада дээрэ хүрөөд, найнаар ажаглан харахадань, бараан туг хадхаһан балмад дайсанай сэрэг тулажа ерэхэн байба.

Баатар эрид түргэн хуягаа үмдэжэ, бамбайгаа зүүжэ, байлдаанда эрхэжэ байхадань, дайсанай сэрэгүүд хүрэжэ, "Нэрээ асуулсахаяа ерээгүйбди, нэбшйтэр ерэлэйбди",— гэбэ.

Тиэхэдэнь Боорчи "Намда ушараа хэлэбэ, найрамдал үршөөжэ болохоб",— гэжэ арга эбээр асуудал шийдхэхэ һанал табихадань, саада хүниинь "Танда хэлэхэ байн нэрэ бидэндэ үгы. Бидэ тарбагашан, заһаһан хүнүүдбди",— гэбэ.

Тайчуудые тарбагашан, заһаһан гэгэһиинь һонирхолтой юм. XIII зуун

жэлэй үедэ заһаһа агнаха ябадал Монголд нилээд дэлгэрһэн байна. Өзлүн эхэ хүүгэдээ заһаһаар тэжээжэ байгаа. Чингис, Бэгтэр болон бусад Онон мүрэндэ заһаһа барижа байһан, мэргэдүүд мэтэ дайсан ерэхэ гэгэһэн мэдээ заһаһадай дамжуулжа байһан тухай "Монголой нюуса тобшо" соо бии.

Домогто үгүүлһэнэй ёһоор шэрүүн байлдаанай эсэстэ Чингис хаанай сэрэг илажа гарана. Тиэхэдэнь хаан үндэр добо дээрэ гаража, эмээлэйнгээ тохон дэлгээжэ, бүһээ хүзүүндээ үлгэжэ, тэнгэри эсэгэдээ мүргэбэ.

"...Эсэгэ тэнгэрийн ашаар Эсэргүү дайсанаа

даралайб. Хамагай хүсөөр

Хаан эсэгэ бололойб. Хаан тэнгэри эсэрын

Хайраар эзэн бололойб. Хаан тэнгэри эсэрын

үршөөлөөр

Хариин дайсаниие даралайб",—

гэжэ хүзүүлэн зарлабарба.

Тэндэһээ мордожо ябахадаа, эзэн хаан энэ тулалдаанда оролсоһон зургаан нүхэдөө хүн бүхэниинь тус бүрээрнь магтан найшаабэ.

Тайчуудые дараһан домогой бүхы дүрсэнь малшан, ангуушан хүнүүдэй сэдхэхэлэй элрхэйлэл, жэнхэни арадай аман зохёолой уянгата найхан шүдэгүүд юм.

ГҮРБЭСҮ—Найманай Таян хаанай эхэ. Гүрбэсү хатан Ван хаанай алагдаһые соносоод, харамнан:

—Ван хаан эртын ехэ хаан бэлэй. Толгойень абажа ерэгты. Хэрбээ мүн байгаа һаань, бидэ тахия.—гэжэ Нэхүн ус гэжэ газарта Ван хааниие алаһан Найманай харуул Хорису-бэчидэ элшэ эльгэхэн байна. Алагдаһан хүнэй толгойе абажа ерэхэдэнь, үнэхөөр Ван хаан мүн байба. Ван хаанай толгойе сагаан олбог дээрэ табижа, эдээ шүүһэ үргэн баряад, хуур хуурдуулжа, эдээ шүүһэ, хундага үргүүлжэ тахиба. Тэрэ тахилгын үеэр найманай Хүгсэү Сабраг баатар:

—Хара нохой муу ёроор хусаха болобо,

Хатан Гүрбэсү

Хамаг хэрэгые мэдэхэ болобо.

Хаан Таян ши

Зүрхэгүй зөөлэн хүн байнаш.

Ан гүрөөл агнахаһаа бэшэ, Мэдэхэ эрдэм шадалгүй

байнаш,—

гэхэдэнь, Таян хаан:

—Дурна зүгэй үсөөн монгол аашалжа байха болобо. Одоо тэрэ хэдэн монголые эзэлжэ, абажа ерээ,—гэбэ. Тиэхэдэнь эхэ Гүрбэсүнь:

—Юун гэнэш. Тэдэ монголшуудай

Хангалтаа муу үнэртэй,

Хара муухай хубсаһатай

тула

Абажа ерэхэ юу хэхэшниб?

Холохон байбал дээрэ

бшуу.

Ганса шэдэг байн үхий

бэрээдыень абажа ерээд, гар, хүлэнь угаалсабал, үнээ һаалжа болохо байна,—гэбэ.

Найманиие байлдан эзэлһэнэй удаа Чингис хаан Таян хаанай эхэ Гүрбэсү хатаниие абажа ерүүлээд:

—Ши монгол хүниие муухай үнэртэй гэдэг бэлэй гүш? Ши одоо юундэ ерэхэш?—гэжэ харюуень асуужа байба. Гүрбэсү хатаниие Чингис хаан өөрөө абаһан байна.

ГҮЮГ ХААН—(1206-1248)—Ехэ монгол гүрэнэй угсаа залгамжалһан гурбадахи хаан болбол Өгөөдэйн ууган хүбүүн юм. Ехэ монгол гүрэнэй хаан шэрээдэ Гүюг 1246 ондо дэбжүүлэгдэһэн юм. Дөргөнэ хатанай ноёрхохо үедэ тэрэнэй буулгаһан зарлиг, бусадтай тогтоһон хэлсээнүүдые Гүюг хүсэгүй болгожо, улсасай дотоодын хэрэгые гуримшуулхын тула 1247 оной үбэл хүн аминай тоололго ябуулба.

Гүюг хаан эсэрынгээ ябуулжа байһан гадаада бодолыень хэргээн баримталжа, Зүрчидэй Алтан улсые бүрин эзэлхэ, Урда зүгэй Сун улс, баруун зүгэй Исмаил гэхэ мэтын оронүүдые дайлан абаха гэжэ сэрэг эльгээжэ байба.

Тэрэ сагта Ехэ монгол улсасай түрэ засагта Алтан ордоной улс захирагдахагүй гэжэ бээе даахые һанаархан зорижо байһан тула Бат хааниие гэнэдүүлэн сохихо һанаа һанаалжа, 1248 оной үбэлэй һүүл һарада баруун зүг руу аян хэхээ аялан ябажа байхадаа, тэрэл оной дүрбэдэхи һарада Самарканд хотын хажууда оршон хорбооһоо халиһан байна.

ДАЙ СЭЦЭН—Тэмүүжэн-Чингис хаанай хадам эсэгэ. Хонгирад аймагай хамагһаа нүдөөтэй байн хүн. Тэмүүжэнэй 9 һаһатай байхада, эсэгэ Есүхэй баатар Өзлүн эхын түрхэмүүд олхонуудта ошожо, хүбүүндээ хүүхэниие гуйхаяа ябажа байхадаа, Дай сэцэнтэй уулзажа, Есүжын зорижо ябаһан хэрэгыень соносоод:

"Энэ хүбүүншин нүдэндөө галтай, нюуртаа гэрэлтэй хүбүүн байна. Манай хонгирад хэдэһнээшье хасар гоо хатадтай, үнгэ байн үхидтэй тула, хубсаһа хунараар зүхэтэй, үхидын үнгэтэй ябадаг. Би энэ һүни сагаан шонхор шүбүүнай нара һара хоёрые адхан нийдэжэ ерээд, минии гар дээрэ бууба гэжэ зүүдэлбэб. Гайхалтай ямар найхан ушар тохёолдохонь гээшэб гэжэ би бусадта хэлэһэн байнаб. Есүхэй худа, ши хүбүүгээ дахуулжа ерэхэн дары минии зүүдэнэй тайлбари болобош. Танай хияад аймагай һүүдэ ерэхэн болоно. Есүхэй худа, минии гэгтэ ошо. Намда багхан үхин бии, та ошожо үзэгты" гэжэ хэлээд, Есүхэйе гэгтээ дахуулан ерээбэ.

Есүхэй Дай сэцэнэй гэртэ хоноод, хүбүүндээ һамган болгохоор үхиинь гуйба.

"Олон удаа гуйлгабал эрхэмдээхэ, үсөөн үеэе гуйлгажа үгэбэл, дорно жологдохо гэдэг байбашье үхин хүнэй заяан түрэнг үүдэндээ үтэлхэгүй тула үхинөө үгэе. Ши хүбүүгээ хурьгэн болгожо, манай гурт үлээ",—гэбэ.

Дай сэцэн Есүхэй баатары һаһа бараһанһаа хойшошье хэлэһэн үгэдээ үнэн байжа. Тэмүүжэн хурьгэндөө байгаа.

Дай сэцэн нэгэ удаа Чингис хаанда эсэргүү хонгирад татаар аймагуудай нюуса хэлсээ хэжэ байһан мэдэе хурьүүлжэ, тэрэндэ гурба хүргэһэн байна.

ДАРИДАЙ ОТЧИГИН—Даридай Отчигин болбол Хабул хаанай хоёрдохи хүбүүн Бартан баатарай дурбан хүбүүдэй одхонийн болоно. Чингис хаанай эсэгэ Есүхэй баатар Даридай Отчигинэй түрэхэн ахань бэлэй. Тэмүүжэнэй Химурга Горхины айл харгана гэдэг газарта буужа байхада, Даридай Отчигин нэгэн хүрээ боложо нийлэн ерээбэ. Тэмүүжэн Хама Монголой хаанда дэбжүүлэгдэхэдээ, тэрэ өөрынхөө бага аба Даридай Отчигинда найр табихаа болобошье, тэрэ хүрээдэ абагүй бэлэй. Жамуха болбол Чингис хаан хоёртой хоорондо болоһон "Арбан гурби хүрээнтэй байлдаанда" Даридай Отчигин Чингисэй нэгэ хүрээ ударидаһан, байлдажа ябаа бэлэй.

Хара нохой жэлдэ гү, ай 1202 оной намар Чингис хаан гурба дахин удаа татаарые дайлаха гэжэ шийдэбэ. Тийнхэн тэдэ гурбан далан номоргос гэдэг газар байлдахада, Алтан, Хучар, Даридай Отчигин гэгшэд байлдаанай урда тогтоһон хуули саазые тоонгүй, олзоо шунаһан һаатаһан ушарһаны тэдэнэй олзолһон зүйлһынь хурьян абажа, олондо хубаан үгэбэ. Тиймхэн тэдэ гурбан урбан тэрьдэхэ сэдхэхэлэй болоо бэлэй. "Хүйтэнэй байлдаанда" Алтан, Хучар, Даридай гурбан Чингисэй манлай сэрэг болоно. Жамухатай байлдаһан байна. Алтан, Хучар хоёр Жамуха, Ван хаан гэгшэдэй нэгдэжэ, Тэмүүжэн эсэргүү нюуса хэлсээ олон удаа зохёоһон байна. Энэ нюуса хэлсэндэ Даридай Отчигин "Хэрэйдтэй нийлэжэ ябаһа хадань нүдэнһөө даада болгой",—гэжэ Чингис хаан хэлэбэ.

Гэбэшье Боорчи, Мухулай, Шихихутаг гурбан "Өөрынхөө гуламтые хүнөөд мэтэ өөрынхөө гарые эдэхэ мэтэ болохо бэшэ гү? Тэрэниие үгы хэжэ яажа болохоб? Тэрэниие ухаалжы мэгдэнгүй бодожо үзэ",—гү идхэжэ хэлэһэн ушарһан эсэгээр һанажа, Даридай Отчигиниие шийдхэхэе болижо байһан гэдэг.

Монголын Д.БАЛЖИНИЯЕ оршуулба (Үргэлжэлэлын хож гарха).

XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл (1995-1996 он)

Буряад литэ	24	25	26	27	28	29	30
Европын литэ	18	19	20	21	22	23	24
Гараг Нэр Үдэр	Дабба Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солбон пятница	Бимба Сатурн суббото	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара хулгана	харагшан үхэр	хүхэ бар	хүхэгшэн туулай	улаан луу	улаагшан могой	шара морин
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Һуудал	уһан	уула	модон	хуи	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то хуушанай 24 (сентябрийн 18).

Хара хулгана, 1 сагаан мэнгэл, уһанда һуудалтай үдэр. Бурханда, лусуудта мүргэхэ, үргэл үргэхэ, хэшэг далага абаха, эм найруулха, наһанай хүсэ арьбажуулха, аршаанаар угааха, угаал хэхэ, түрэл садан бололсохо, һамга абаха, бэри хүргэхэ, бэри буулгаха, тангариг абалсан, нүхэд болохо, урлал шудалха, үзэгтэ һураха, хуудал малтаха, зарга шийдэхэхэ, муу үйлэ болуулха, тараг бэрихэ, айраг халааха, үүдэ гаргаха, худалдаа наймаа үүсхэхэ, нарай үхибүү эмшлэхэ, бороо сараха, абаһанаа бусааха мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэ зуура үхибүү хүдэ оруулха, багашуудыг гэрһээ гаргаад, ондоо тээшнэ элгээхэ, ехэ үһа татаха, загһаа бариха, һубан малтаха, шахаа тангариг абаха, мал үүсэхэхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ алдаха, мөһиний урилдаанда хабаадаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, нүүхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдыг арамнайлаха, эд хэрэглэл газаранһа үгэхэ мэтэ сээрлэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 3-да хуушанай 25 (сентябрийн 19).

Харагшан үхэр, 9 улаан мэнгэл, хада улаада һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиха, үргэл үргэхэ, ном номнохо, шагнаха, хэшэг далага абаха, үрлэл тариха, тараг бэрихэ, айраг халааха, буян хэхэ, сүмэ дуган нээхэ, дайсаниие ба ада шүдхэр дараха, үхэр худалдаха, городто гэр бариха, гэрэй һуури табиха, модоор, түмэрөөр дархалха, дүн абаха, ваджрын ёһо бүтээхэ, мори, сар хургаха, бисалгал үйлэдэхэ мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Харин бэри үгэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, хээрэ нүхэ малтаха, заргалдаха, дайсалдаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, эм найруулха мэтэн үйлэнүүдыг сээрлэхээр. Ном оршуулбал, дунда (һайншые, муушые бэшэ). Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шодонэй хараа муудаха.

Гарагай 4-дэ хуушанай 26 (сентябрийн 20).

Хүхэ бар, 8 сагаан мэнгэл, модондо һуудалтай үдэр. Сан табиха, бурханда мүргэхэ, хэшэг далагын ном уншуулха, аршаанаар угааха, сахюуса хуруулха,

хадаг табиха, бэри буулгаха, тэнгэринэрыг тахиха, үргэл үргэхэ, зүүдхэл зүүхэ, модо буулгаха, газараа заалгаад, гэрэй һуури табиха, дасан (дуган), субарга, бурхан, ном арамнайлаха, абаһанаа бусааха, мал үүсэхэхэ, городто хэрэг бүтээхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, эһээбэри табиха, хубсаһа эсхэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, эд бүтээхэ, газар һэндэхэ мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, хэрүүл хэлэ үүсхэхэ, үһөө нэхэхэ, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха, наһа барагшын бузартайгаар хүдөөлхэ мэтэ сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха. Энэ үдэрнай дашаниматай (үлзы хутагай) үдэр байгаа. Зүгөөр бишэн һарада хүхэ бар үдэр тохёолдоходоо, модон хохин гэгдэдэг. Һайн муу хоёр тохёолдоо хада, тэнсүүринь юрын болоо тэе.

Гарагай 5-да хуушанай 27 (сентябрийн 21).

Хүхэгшэн туулай, 7 улаан мэнгэл, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, һарада мүргэхэ, тантрын таринуудыг уншаха, мандал үргэхэ, ном номнохо, хэшэг далага абаха, эм найруулха, эд, мал худалдажа абаха, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, эд бараа, үхэр худалдажа абаха, үхэр малаа, хони хурылдаа онсо һайнаар харуулаха, һогтуе номгоруулха мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр мал үүсэхэхэ, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха, шахаа тангариг абаха, шахаа тангариг абалсан нүхэд болохо, суглаанда сугларха, шорой шугуу хүдэлгэхэ, лусууд тахиха, модо отолхо, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, нүүхэ, шуялдаха, үймэхэ, холо хари руу нүүхэ, эд, мүнгэ, алта газашань үгэхэ, хээрэ нүхэ малтаха, худалдаа наймаа үйлэдэхэ мэтэн үйлэнүүдыг тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, энхэ амгалан байдалда һайн.

Гарагай 6-да хуушанай 28 (сентябрийн 22).

Улаан луу, 6 сагаан мэнгэл, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, хэшэг далага абаха, номой сахюуса хуруулха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, зүүдхэл зүүхэ, буян үйлэдэхэ, дайсаниие, ада шүдхэр номгдоххо, газар һэндэхэ, үрлэл тариха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ,

худалдаа наймаа хэхэ, хяһа гаргаха мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшые юумэ бузарлаха, үзэн ядалга үүсхэхэ, эблэрхэ, хэлсээ баталха, бэри буулгаха, мал үүсэхэхэ, ном оршуулха, онгосо, һала дархалха, хүүргэ бариха, модон тээрмэ бодхоохо, шуһа ханаха, төөнэхэ, хурһэ зөөлэрүүлхэ, газар малтаха, наһа барагшын хүдөөлхэ, хүниие гасаха, уйлаха, гажарха, нүүхэ, эм найруулха, субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдыг бүтээхэ, замда гараха мэтэн үйлэнүүдыг тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 7-до хуушанай 29 (сентябрийн 23).

Улаагшан могой, 5 шара мэнгэл, шоройдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэр наһа утадхалгын үйлэ бүтээхэ, буян хэхэ, лусууд тахиха, үбшэ аргаха, ноёндо хандаха, ном оршуулха, дасан (дуган) заһабарилха, дасан (дуган), сөргэ бурхан, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдыг арамнайлаха, ном номнохо, тангаригаа болуулха, эльбэ дараха, нүүхэ, үзэг шудалха, тараг бэрихэ, дайсаниие номгдоххо, ада шүдхэрүүдыг, тэднэй муу үйлыг дараха мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Харин бэри буулгаха, түрэ хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, үхэр худалдаха, юумэ худалдажа абаха, худалдаха, андалдаа хэхэ, замда гараха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, хубсаһа эсхэхэ, газар хахалха, модо отолхо, эм найруулха, бороогой уһа тогтоохо, юумэ гэрһээ гаргажа, ондоо тээшнэ үгэхэ, гүрэм уншуулха, гэрэй һуури табиха мэтэн үйлэнүүдтэ муу. Хүнэй үһэ абабал, хүнэһэн зайлаха, төөрхөхэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 30, дүйсэн үдэр (сентябрийн 24).

Шара морин, 4 ногоон мэнгэл, түмэртэ һуудалтай үдэр. Дашаниматай (үлзы хутагай) онсо һайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, зальбарха, лусуудта үргэл үргэхэ, эдэй тэнгэри тахиха (энэ ёһо бүтээхэдэ, худалдаа наймаан мэтэ алибаа үйлэнүүд наашалдаг юм), эм найруулха, модо отолхо, тангаригаа болуулха, ноёндо ошохо, харгын хани бэдэрхэ, үнэн сэхын тангариг абалсаха, эд, мал худалдажа абаха, наһа утадхалгын үйлэ бүтээхэ, хэшэг далага абаха, үри зээлээ бусааха, үрлэл тариха, тараг бэрихэ, айраг халааха мэтэн үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хүнэй үһэ абахагүй.

АКЦИНУУДТА ЗАХИЛ ЭХИЛБЭ

Манай акцинуудта хаагдамал захилай эхилхэн тухай хаагдамал захилда хабаадаха эрхэтэй бүхы хүнүүд "Хурамхаанай типографи" гэжэ нээмэл акционерн бүлгэм мэдээсээнэ.

Захил хэлгын болзор - толилогдохон үдэрһөө хойшо үдэрэй туршада.

— Уставной капитал 5438 мянган түхэриг.

— Хаагдамал захил хэлгэдэ табигдаһан акцинуудай тоо - 2773 (51 процент).

— Нэгэ акциин тогтоогдомол сэн - 1000 түхэриг.

— Худалдаанай сэн - 115854 түхэриг.

Үмсэлэгдэһэн предпритиуудай худалдаадаа акцинуудай үнэ сэнгүүдыг тодорхойлох тухай Дүримтэ зохилдуулан, тамгатай конвертнүүд соо хэгдэһэн мэдүүлгэнүүд харюусалгата нюурай гар табилгатайгаар иимэ хаягаар абтаха:

Хурамхаан, Балдаковой үйлсэ II
Паспорт, ажалай дэбтэр хэрэгтэй

Футбол

"СЭЛЭНГЭ" - "ДИНАМО" - 3:0

Омскын "Динамо" команда һайнаар наададаг, бэлэдхэл һайнтай футболистнуудтай гэжэ мэдээжэ юм. Тиймэһээ уулзалга бүхэнөө довтолхы шэнжэтэйгээр үнгэргэдэг. Айлшад мүнөөдөө дүн хамта 40 очкотой, мурьсөөнэй таблицада табадахи һуури эзэлнэ. Манайда ерхынгээ урда тээ Ангарскын "Ангара" командада айлшалхадаа, талмайн эзэдтэ 1:2 тоотойгоор "бүдэрхэн" байба.

Үдэшын 6 часаа Уссурийск хотоһоо ерэхэн мурьсөөнэй ахамад судья Борис Котсулин уулзалгын эхилхэн тухай тэмдэг үгэжэ, хоёр командын футболистнууд наадажа оробол даа. Эндэ "Сэлэнгын" футболистнууд абаһан бүмбэгээ айлшадтаа буялаглангүй, үсэд нэтрүүгээр, эмхи гуримтайгаар довтолно. Манай футболистнууд Леонид Иванов, Александр Зыков, Олег Елгин, Вячеслав Марач болон бусад айлшадтай воротаһаа холодонгүйгөөр наадажа, стадиондо сугларагшадаа урмашуулха юм. Командын капитан Леонид Иванов арбаад минутын туршада гурбан удаа ворота руу бүмбэгэ сохибо. Зүгөөр айлшадтай вратарь Вадим Скачков солбоноор хүрэн, тэрэниен абаад лэ байха юм. Энээнэй удаа Ивановой дамжуулан бүмбэгэ Александр Зыков ворота руу толгойгоороо

залахадаа, баһал миин һалашан Сэхыень хэлэхэдэ, "Сэлэнгын" футболистнууд хэдэн эршэмтэй шанга довтолгоо эмхидхэжэ наадахадаа, тэ нээгээшьегүй һаа, айлшадтай байсахан лэ мэгдэхээгээ, эсэһээ нааданай эхилхээр 35 минутыа ябажа байхада, айлшадтай довтолгоһо Анатолий Кислов манай ворота руу бүмбэгэ сохиходоо, штанг тудажархибал даа...

Хоёрдохи хадаа эхилхэ "Сэлэнгын" футболистнууд наадандаа халажа орохогоо хэды һайхан, гоё наада харуул гэжэ һананат. Уулзалгын эхилхээр 12-дохи минутта Александр Зыков одоошье тэ нээжэ, сугларагшадаа баясуулна. Энээнэй удаа Иванов Гармашов хоёр үшөө хоёр бүмбэгэ сохижо, уулзалгана Зыковтой болгожорхибо. Энээнэй удаа "Сэлэнгын", мүн айлшадтай командын хүтэлбэрлэлгэд эсэхэн футболистнууд хэдэн удаа һолгээ. Уулзалгын дүгсөглөхөд, "Сэлэнгэ" командаһаа һайнаар наадаха аргатай байһанаа харуулаа.

"Сэлэнгын" футболистнууд гурбан очко абажа, дүн хамта очкотой болобо. Энээнэй үдэр манай футболистнууд ээлжэ наадануудыг үнгэргэхэ Сибирин хотонууд мордобо.

Б. ЦЫРЕНПИЛ

Буряад Республикын дайнай болон ажалай ветеранууд совет болон Ага нютагайхидай "Алхана" эблэл

Будажаб Рыгзинович
РЫГЗИНОВЭЙ

наһа бараһан ушараар гэр бүлэдэнь, түрэлхидтэнь болон дүтын бүхы хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүнэ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б. М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. И. (хэблэлэй директор), РИШЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯТОВА Т. В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ,
Каландаришвилиин
үйлсэ, 23, "Буряад үнэн"
газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2
хуудан хэмжээтэй.
Индекс 50901. Хэбэг
4327.

Хэблэлдэ
тушаалдаһан сар 17.55.

Буряад Республикын республиканска
типографияда газетэ хэблэгдэ.
Директорэйнь телефон: 2-40-45.
Б-0079-дхи номертойгоор бүридхэлдэ
абганхай.
Заказ №173.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, таһагуу нийтын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61, Баргажанда - 91-6-40.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.